

T.C.
SAYIŞTAY BAŞKANLIĞI

VAN SU VE KANALİZASYON İDARESİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

2022 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

Kasım 2023

Tel : 90 (312) 295 30 00
Fax : 90 (312) 295 48 00

www.sayistay.gov.tr
sayistay@sayistay.gov.tr

İnönü Bulvarı No: 45
06520 Balgat-Çankaya/ANKARA

İÇİNDEKİLER

1.	KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ.....	1
2.	KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU.....	9
3.	SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU	10
4.	DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI.....	10
5.	İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ	11
6.	DENETİM GÖRÜŞÜ.....	12
7.	DENETİM BULGULARI.....	13
8.	EKLER.....	46

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: Personel Durumu	3
Tablo 2: 2022 Yılı Bütçe Giderleri ve Ödenekler Tablosu	4
Tablo 3: 2022 Yılı Bütçe Gelirleri Tablosu	5
Tablo 4: 2022 Yılı Bütçe Giderleri Tablosu.....	5
Tablo 5: Bütçe Gelirlerinin 3 Yıllık (2020-2022) Seyri.....	6
Tablo 6: Bütçe Giderlerinin 3 Yıllık (2020-2022) Seyri.....	7
Tablo 7: VASKİ'nin Doğrudan Hissedarı Olduğu Şirketler	7
Tablo 8: MDV Kayıtlı Değerleri ile Amortisman Tutarlarının Karşılaştırılması (TL).....	14
Tablo 9: Belediyeler ve Gönderilmesi Gereken ÇTV Tutarları	18
Tablo 10: Standart Su Denge Tablosu Verileri	35
Tablo 11: Borç Stokunun Hesabı Tablosu	40

KISALTMALAR

ÇTV:	Çevre Temizlik Vergisi
DSİ:	Devlet Su İşleri
HES:	Hidro Elektrik Santral
İSKİ:	İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi
kcal/kg:	Yakıtın kilogram başına kilo kalori olarak ısıl değerini ifade eden birim
MDV:	Maddi Duran Varlıklar
SUKAP:	Su Kanalizasyon ve Altyapı Projeleri
TEDAŞ:	Türkiye Elektrik Dağıtım Anonim Şirketi
TL:	Türk Lirası
VASKİ:	Van Su ve Kanalizasyon İdaresi

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Maddi Duran Varlıklar İçin Kayıtlı Değerinden Fazla Amortisman Ayrılması
2. Gerçek Tüzel Kişilere DSİ Tarafından Sondaj İzni Verilen Kuyulardan Ne Kadar Su Çekildiğine ve Faydalı Tüketim Miktarına İlişkin Denetimin Yapılamaması
3. Çevre Temizlik Vergisi Muhasebe Kaydının Doğru Yapılmaması ve Tahsil Edilen Verginin Süresinde Belediyelere Gönderilmemesi
4. 6360 Sayılı Kanun İle Mahalleye Dönüşen Birçok Belde ile Köyden Su Tahakkuk ve Tahsilatın Yapılmaması
5. İdare Tarafından Açılan Su Kuyularının Bilgisinin Devlet Su İşleri Bölge Müdürlüğüne Bildirilmemesi
6. İdarece Bazı İlçe Merkezlerine İndirimli Tarife Uygulanması
7. Kırsal Mahallelerde İçme ve Kullanma Suyu Tarifelerinin Yeniden Belirlenmemesi
8. Mahalleye Dönüşen Bazı Belde ve Köylerde İl Merkezlerine Uygulanan Su Tarifelerin Uygulanması
9. Kırsal Mahalle Olarak Belirlenmeyen Belde ve Köylerde Mesken İle Ticarethaneler İçin Ayrı Su Tarifesi Belirlenmesi
10. Su Tarifesinin Maliyetinin Altında Belirlenmesi
11. Su ve Kanalizasyon Harcamalarına Katılma Paylarının Alınmasında Eksikliklerin Bulunması
12. VASKİ Haricinde Vidanjör ve Benzeri Hizmet Verenlerle İlgili Bilgi Sisteminin Olmaması
13. Mevcut Altyapı Tesislerinin Tamamının Coğrafi Bilgi Sistemlerine Aktarılmaması

14. İçmesuyu İletim ve Dağıtım Sistemlerindeki Kayıp ve Kaçakların Azaltılmasına İlişkin Çalışmalara Başlanmaması ve Bu Sebep ile Gelir Kaybı Yaşanması

15. Yağmur Sularının Uzaklaştırılması İle İlgili Herhangi Bir Yatırım Yapılmaması ve İl Genelinde Mevcut Olan Yağmursuyu Altyapı Bilgisinin İdarede Bulunmaması

16. Borçlanma Sınırının Aşılması

17. İçme ve Kullanma Suyu İle Atıksu İçin Yapılan Harcamaların Tam Maliyet Esaslı Muhasebe Sistemine Göre Muhasebeleştirilmemesi

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Van Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü (VASKİ), Bakanlar Kurulunun 31.03.2014 tarih ve 2014/6072 sayılı kararı ile kurulmuştur. Van Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü, Van Büyükşehir Belediyesine bağlı müstakil bütçeli ve kamu tüzel kişiliğini haiz bir kuruluştur.

Bakanlar Kurulu kararının yayımlandığı tarihten sonra çalışmalarına başlayan Genel Müdürlük, 01.04.2014 tarihi itibarıyla teşkilatlanmasını tamamlayarak hizmete başlamıştır.

6360 sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile hizmet sınırları, il mülki sınırlarına genişletilmiştir. Van Büyükşehir Belediyesinin il mülki sınırları içerisinde bulunan tüm ilçe ve mahalleler VASKİ hizmet alanı kapsamındadır.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 3'üncü maddesinde mahalli idare; yetkileri belirli bir coğrafi alan ve hizmetlerle sınırlı olarak kamusal faaliyet gösteren belediye, il özel idaresi ile bunlara bağlı veya bunların kurdukları veya üye oldukları birlik ve idare olarak tanımlanmıştır. Buna göre VASKİ de bağlı idare olarak Van Büyükşehir Belediyesi tarafından kurulduğundan mahalli idare olup 5018 sayılı Kanun hükümlerine tabidir.

2560 sayılı İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun'un Ek 5'inci maddesinde yer alan; *"Bu Kanun diğer büyükşehir belediyelerinde de uygulanır."* hükmü gereğince VASKİ faaliyetlerini 2560 sayılı Kanun'da belirtilen esaslar dahilinde yürütmektedir.

Genel Müdürlüğün görev, yetki ve sorumlulukları 2560 sayılı Kanun'un 2'nci maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre, ana başlıklar itibarıyla, Genel Müdürlüğün yetki, görev ve sorumlulukları şunlardır:

İçme, kullanma ve endüstri suyu ihtiyaçlarının her türlü yeraltı ve yer üstü kaynaklarından sağlanması ve ihtiyaç sahiplerine dağıtılması için; kaynaklardan abonelere ulaşıncaya kadar her türlü tesisin etüt ve projesini yapmak veya yaptırmak, bu projelere göre tesisleri kurmak veya kurdurmak, kurulu olanları devralıp işletmek ve bunların bakım ve onarımını yapmak, yaptırmak ve gerekli yenilemelere girişmek,

Kullanılmış sular ile yağış sularının toplanması, yerleşim yerlerinden uzaklaştırılması ve zararsız bir biçimde boşaltma yerine ulaştırılması veya bu sulardan yeniden yararlanılması için abonelerden başlanarak bu suların toplanacakları veya bırakacakları noktaya kadar her türlü tesisin etüt ve projesini yapmak veya yaptırmak; gerektiğinde bu projelere göre tesisleri kurmak ya da kurdurmak; kurulu olanları devralıp işletmek ve bunların bakım ve onarımını yapmak, yaptırmak ve gerekli yenilemelere girişmek,

Bölge içindeki su kaynaklarının, deniz, göl, akarsu kıyılarının ve yeraltı sularının kullanılmış sularla ve endüstri artıkları ile kirletilmesini, bu kaynaklarda suların kaybına veya azalmasına yol açacak tesisi kurulmasını ve bu tür faaliyetlerde bulunulmasını önlemek, bu konuda her türlü teknik, idari ve hukuki tedbiri almak,

Su ve kanalizasyon hizmetleri konusunda hizmet alanı içindeki belediyelere verilen görevleri yürütmek ve bu konulardaki yetkileri kullanmak,

Her türlü taşınır ve taşınmaz malı satın almak, kiralamak, ekonomik değeri kalmamış araç ve gereçleri satmak, su ve kanalizasyon idaresinin hizmetleriyle ilgili tesisleri doğrudan doğruya yahut diğer kamu veya özel kuruluşlarla ortak olarak kurmak ve işletmek, bu maksatla kurulmuş veya kurulmakta olan tesislere iştirak etmektir.

Diğer yandan, mahalli idarelerin görev ve sorumluluklarının takibinde İçişleri Bakanlığı ile birlikte Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı yetkilendirilmiştir. Mahalli idarelerin; denetim ve soruşturma faaliyetleri İçişleri Bakanlığının, bu idarelerin iş ve işlemlerine dair mevzuatla verilen görevlerin ve hizmetlerin, takibi gibi faaliyetler ise Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (Yerel Yönetimler Genel Müdürlüğünün) yetkisindedir.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

2560 sayılı Kanun'da su ve kanalizasyon idarelerinin organları; Genel Kurul, Yönetim Kurulu, Denetçiler ve Genel Müdürlük olarak sayılmıştır.

Bahsi geçen Kanun'un 4'üncü maddesine göre Van Büyükşehir Belediye Meclisi, VASKİ Genel Kurulu olarak görevli ve yetkilidir. Ayrıca Genel Kurul, Van Büyükşehir Belediye Başkanının görüşülmesini önerdiği işleri görüşüp karara bağlar.

Yönetim Kurulu, bir başkanla beş üyeden oluşur. Büyükşehir Belediye Başkanı Yönetim Kurulunun başkanıdır. Belediye Başkanının bulunmaması halinde, Genel Müdür

Yönetim Kuruluna başkanlık eder. Genel Müdür ile genel müdür yardımcılarında hizmette en eski olanı, hizmette eşitlik halinde yaşlı bulunan Yönetim Kurulunun tabii üyesidirler. Yönetim Kurulunun diğer üç üyesi Büyükşehir Belediye Başkanının teklifi ve Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanının onayı ile atanır.

Daire başkanları, teftiş ve kontrol kurulu başkanı ve 1'inci hukuk müşaviri genel müdürün teklifi, yönetim kurulunun kararı ve büyükşehir belediye başkanının onayı ile müdürler, teknik elemanlar, avukatlar, müfettişler, daire başkan yardımcıları ve doktorlar genel müdürün teklifi üzerine yönetim kurulu kararı ile Su ve Kanalizasyon İdaresinin diğer personeli genel müdür tarafından atanmaktadır.

VASKİ Genel Müdürlüğü personeline ilişkin bir diğer düzenleme 5393 sayılı Belediye Kanun'un 49'uncu maddesinde yer almaktadır. Buna göre norm kadro ilke ve standartları Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı ile Devlet Personel Başkanlığı tarafından müştereken kararlaştırılır ve kurum norm kadroları bu ilke ve standartlar çerçevesinde belediye meclisi kararıyla belirlenir.

VASKİ Genel Müdürlüğünde çalışan memurlar 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'na tabi olup sözleşmeli personel ise 657 sayılı Kanun'un 4/B maddesi ile 5393 sayılı Kanun'un 49'ncü maddesine göre çalıştırılmaktadır. İşçiler 1475 ve 4857 sayılı İş Kanunlarına ve 696 sayılı KHK kapsamında çalıştırılanlar da 696 sayılı KHK ile 1475 ve 4857 sayılı İş Kanunlarına tabi olup tüm personelin sosyal güvenlik işlemleri 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu uyarınca gerçekleştirilmektedir.

VASKİ hizmetlerinin yerine getirilmesinde memur, sözleşmeli personel ve işçiler çalıştırılmaktadır. Çalıştırılan personele ilişkin bilgiler tabloda detaylandırılmıştır.

Tablo 1: Personel Durumu

Personel İstihdam Türü	İhdas Edilmiş Norm Kadro Sayısı	Dolu Kadro Sayısı
Memur	805	72
Sözleşmeli Personel		145
Kadrolu İşçi	387	76
Geçici İşçi	-	-
Toplam	1.192	293
696 Sayılı KHK Uyarınca Çalıştırılan Personel		584

VASKİ'nin doğrudan hissedarı olduğu toplam 1 adet şirketi bulunmaktadır.

1.3. Mali Yapı

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 4'üncü maddesinde mahalli

idare; yetkileri belirli bir coğrafi alan ve hizmetlerle sınırlı olarak kamusal faaliyet gösteren belediye, il özel idaresi ile bunlara bağlı veya bunların kurdukları veya üye oldukları birlik ve idare olarak tanımlanmıştır. Buna göre VASKİ’de bağlı idare olarak Van Büyükşehir Belediyesi tarafından kurulduğundan mahalli idare olup 5018 sayılı Kanun hükümlerine tabidir.

5018 sayılı Kanun’un 12’nci maddesine göre, genel yönetim kapsamındaki idarelerin bütçeleri içinde mahalli idareler bütçeleri de sayılmış, mahalli idare bütçesi, mahalli idare kapsamındaki kamu idarelerinin bütçesi olarak tanımlanmıştır.

Mahalli idareler bütçe işlemlerini 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu’nda yer alan bütçe ilkeleri doğrultusunda, Mahalli İdareler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre gerçekleştirmektedir.

VASKİ’nin 2022 yılı bütçe ödenekleri, tahmini bütçe gider ve gelirleri ile gerçekleşme rakamları aşağıdaki tablolarda gösterilmiştir.

Tablo 2: 2022 Yılı Bütçe Giderleri ve Ödenekler Tablosu

E-Kod1	Giderin Türü	Bütçe İle Verilen Ödenek (TL)	Ek Bütçe (TL)	Eklenen Ödenek (TL)	Düşülen Ödenek (TL)	Ödenek Toplamı (TL)	Bütçe Gideri Toplamı (TL)	İptal Edilen Ödenek (TL)	Ertesi Yıla Devreden Ödenek (TL)
1	Personel Giderleri	34.980.500,00	10.845.000,00	13.906.401,81	1.877.740,35	57.854.161,46	55.490.666,64	2.363.494,82	0,00
2	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	6.026.000,00	0,00	3.385.974,00	190.609,17	9.221.364,83	9.147.582,37	73.782,46	0,00
3	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	259.702.500,00	230.000.000,00	73.710.383,56	33.302.770,73	530.110.112,83	525.034.449,96	5.075.662,87	0,00
4	Faiz Giderleri	45.000.000,00	0,00	0,00	13.826.109,38	31.173.890,62	30.970.932,17	202.958,45	0,00
5	Cari Transferler	810.000,00	0,00	0,00	255.969,80	554.030,20	454.060,40	99.969,80	0,00
6	Sermaye Giderleri	141.865.359,00	0,00	58.774.330,90	65.293.890,84	135.345.799,06	113.333.354,74	22.012.444,32	0,00
7	Sermaye Transferleri	10.000,00	0,00	0,00	10.000,00	0,00	0,00	0,00	0,00
8	Borç Verme	20.000,00	0,00	0,00	20.000,00	0,00	0,00	0,00	0,00
9	Yedek Ödenek	35.000.000,00	0,00	0,00	35.000.000,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Toplam		523.414.359,00	240.845.000,00	149.777.090,27	149.777.090,27	764.259.359,00	734.431.046,28	29.828.312,72	0,00

VASKİ’nin 2022 mali yılı bütçesi ile 523.414.359,00 TL ödenek öngörülmesi olup yıl içinde öngörülen ödenek eksik kaldığından 240.845.000,00 TL ek bütçe ile toplam 764.259.359,00 TL bütçe yapılmıştır. 734.431.046,28 TL bütçe gideri yapılmış, 29.828.312,72 TL ödenek iptal edilmiştir.

VASKİ'nin 2022 yılı Bütçesi "(A) Ödenek Cetvelinde" 523.414.359,00 TL ödenek, "(B) Gelirlerin Ekonomik Sınıflandırılması" cetvelinde ise 401.180.000,00 TL gelir tahmini öngörülmüş olup gider bütçesindeki ödenek toplamı ile gelir bütçesinde tahmin edilen gelir toplamı arasındaki fark, Finansmanın Ekonomik Sınıflandırılması Cetvelindeki borçlanma, borç ödemeleri ve likidite amaçlı banka hesabında tutulan nakit karşılığı ile gösterilen 122.234.359,00 TL ile giderilmiş olup bütçe denklığı sağlanmıştır.

Tablo 3: 2022 Yılı Bütçe Gelirleri Tablosu

Bütçe Gelirinin Ekonomik Kodu	Bütçe Gelir Tahmini (TL)	Tahsilat Tutarı (TL)	Red ve İadeler (TL)	Net Tahsilat (TL)	Gerçekleşme Yüzdesi %
01- Vergi Gelirleri	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
03-Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	247.250.000,00	297.642.360,73	8.831.012,27	288.811.348,46	116,81
04- Alınan Bağış ve Yardımlar	1.000.000,00	8.883.119,95	0,00	8.883.119,95	888,31
05- Diğer Gelirler	156.930.000,00	218.878.764,91	1.757.920,26	217.120.844,65	138,35
06- Sermaye Gelirleri	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
08- Alacaklardan Tahsilat	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
09- Red ve İadeler	-4.000.000,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Toplam	401.180.000,00	525.404.245,59	10.588.932,53	514.815.313,06	128,32

Buna göre 2022 yılında net bütçe geliri %128,32 seviyesinde gerçekleşmiştir.

Tablo 4: 2022 Yılı Bütçe Giderleri Tablosu

Bütçe Giderinin Ekonomik Kodu	Toplam Bütçe Ödeneği (TL)	Bütçe Gideri (Gerçekleşen) Tutar (TL)	Gerçekleşme Yüzdesi (%)
01- Personel Giderleri	45.825.500,00	55.490.666,64	121,09
02- Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	6.026.000,00	9.147.582,37	151,80
03- Mal ve Hizmet Alım Giderleri	488.702.500,00	525.034.449,96	107,21
04- Faiz Gideri	45.000.000,00	30.970.932,17	68,82
05- Cari Transferler	810.000,00	454.060,40	56,06
06- Sermaye Giderleri	141.865.359,00	113.333.354,74	79,89
07- Sermaye Transferleri	10.000,00	0,00	0,00

08- Borç Verme	20.000,00	0,00	0,00
09- Yedek Ödenekler	35.000.000,00	0,00	0,00
Toplam	764.259.359,00	734.431.046,28	96,10

Buna göre 2022 yılında bütçe giderleri %96,10 seviyesinde gerçekleşmiştir.

VASKİ'nin bütçe gelirler ve giderlerinin ekonomik sınıflandırmaya göre son üç yıllık seyri ve 2021 yılının 2020 yılına, 2022 yılının 2021 yılına göre değişim yüzdeleri aşağıdaki tablolarda yer almaktadır.

Tablo 5: Bütçe Gelirlerinin 3 Yıllık (2020-2022) Seyri

Bütçe Gelirinin Çeşidi	2020 Yılı (TL) (A)	2021 Yılı (TL) (B)	2022 Yılı (TL) (C)	2021-2020 Değişim Oranı (%) [D=(B-A)/A]	2022-2021 Değişim Oranı (%) [E=(C-B)/B]
Vergi Gelirleri	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Teşebbüs ve Mülk. Gelirleri	132.155.142,97	188.028.591,20	297.642.360,73	42,28	58,30
Al. Bağış ve Yard.- Özel Gel.	0,00	9.313.549,30	8.883.119,95	0,00	-4,62
Diğer Gelirler	81.430.476,06	119.902.410,83	218.878.764,91	47,25	82,55
Sermaye Gelirleri	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Alacaklardan Tahsilat	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Toplam	213.585.619,03	317.244.551,33	525.404.245,59	48,53	65,61
Bütçe Gelirlerinden Red ve İadeler Toplamı (-)	2.112.654,36	2.840.845,55	10.588.932,53	34,47	272,74
Net Toplam	211.472.964,67	314.403.705,78	514.815.313,06	48,67	63,74

Tablodaki veriler dikkate alındığında, 2022 yılında gelirler bir önceki yıla göre 200.411.607,28 TL'lik (%63,74) artış göstermiştir. Bu çerçevede; teşebbüs ve mülkiyet gelirlerinde 109.613.769,53 TL (%58,30), diğer gelirlerde 98.976.354,08 TL (%82,55) tutarlarındaki artışlar toplam artış üzerinde belirleyici olmuştur.

Tablo 6: Bütçe Giderlerinin 3 Yıllık (2020-2022) Seyri

Bütçe Giderinin Çeşidi	2020 Yılı (TL) (A)	2021 Yılı (TL) (B)	2022 Yılı (TL) (C)	2021-2020 Değişim Oranı (%) [D=(B-A)/A]	2022-2021 Değişim Oranı (%) [E=(C-B)/B]
Personel Giderleri	26.914.066,13	30.992.157,13	55.490.666,64	15,15	79,05
SGK Devlet Primi Giderleri	4.642.553,93	5.225.015,85	9.147.582,37	12,55	75,07
Mal ve Hizmet Alım Giderleri	174.604.532,20	215.478.111,19	525.034.449,96	23,41	143,66
Faiz Giderleri	21.658.376,44	40.230.746,47	30.970.932,17	85,45	-23,02
Cari Transferler	648.795,40	554.323,80	454.060,40	-14,56	-18,09
Sermaye Giderleri	99.813.379,44	65.504.401,65	113.333.354,74	-34,37	73,02
Sermaye Transferleri	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Borç Verme	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Toplam	328.281.703,54	357.984.756,09	734.431.046,28	9,05	105,16

VASKİ'nin bütçe giderleri toplamı 2022 yılında 2021 yılına göre 376.446.290,19 TL (%105,16) artmıştır. Mal alım ve hizmet giderlerinde 309.556.338,77 TL'lik (%143,66), sermaye giderlerinde 47.828.953,09 TL'lik (%73,02) artış olmuştur.

Faaliyet Sonuçları Tablosuna göre; bütçe ile ilgili olsun ya da olmasın VASKİ'nin faaliyetlerinden dolayı tahakkuk eden 2022 yılı Faaliyet Gideri 728.621.223,07 TL, Faaliyet Geliri 575.763.907,38 TL olup Dönem Olumsuz Faaliyet Sonucu ise 152.857.315,69 TL olarak gerçekleşmiştir.

VASKİ'nin doğrudan ve/veya dolaylı hissedarı olduğu şirketler aşağıdaki tablolarda gösterilmiştir:

Tablo 7: VASKİ'nin Doğrudan Hissedarı Olduğu Şirketler

Sıra No	Şirketin Adı	Toplam Sermaye Tutarı (TL)	ASKİ'nin Sahip Olduğu Sermaye Tutarı (TL)	Hisse Oranı (%)
1	VAN SU VE KANALİZASYON İDARESİ PERSONEL ANONİM ŞİRKETİ	1.000.000,00 TL	1.000.000,00 TL	100

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

1.4.1. Kamu idaresinin muhasebe sistemi

VASKİ'nin muhasebe kayıt işlemleri Mahalli İdareler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre gerçekleştirilmektedir. Mahalli idarelerin hesap planı, Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 46'ncı maddesinde ana hesap grupları, hesap grupları ve hesaplar itibarıyla belirlenmiş çerçeve hesap planında yer alan hesaplardan oluşmaktadır. Mahalli İdareler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği hesap planında yer almamakla birlikte, Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hesap planında yer alan herhangi bir hesabın kullanılması gerekliliği ortaya çıkarsa Yönetmelik'teki hesap planına ilave hesap eklemeye veya çıkarmaya, Hazine ve Maliye Bakanlığının uygun görüşü üzerine Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı yetkilidir.

Ayrıca, mahalli idarelere ait detaylı hesap planları, bu Yönetmelik'te belirlenen hesap planı çerçevesinde Hazine ve Maliye Bakanlığının görüşü alınmak suretiyle ilgili Bakanlıklarca hazırlanmaktadır.

1.4.2. Kamu idaresinin raporlama sistemi

Mahalli İdareler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin 484 ve 485'inci maddeleri uyarınca; mali tablolar, Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nde belirlenen ilkelere ve standartlara uygun olarak hazırlanır ve belirlenen sürelerde ilgililerin bilgisine sunulur. Bu bağlamda, İdarece üretilen cetvel ve temel mali tablolar ile diğer mali tablolar şunlardır:

- a) Mizan cetveli
- b) Temel mali tablolar
  - 1) Bilanço
  - 2) Faaliyet sonuçları tablosu
  - 3) Nakit akış tablosu
- c) Diğer mali tablolar
  - 1) Bütçe uygulama sonuçları tablosu
  - 2) Gelirlerin ekonomik sınıflandırılması tablosu

- 3) Giderlerin fonksiyonel sınıflandırılması tablosu
- 4) Giderlerin ekonomik sınıflandırılması tablosu
- 5) Bütçe gelirlerinin ekonomik sınıflandırılması tablosu
- 6) Bütçe giderlerinin kurumsal sınıflandırılması tablosu
- 7) Bütçe giderlerinin fonksiyonel sınıflandırılması tablosu
- 8) Bütçe giderlerinin finansal sınıflandırılması tablosu
- 9) Bütçe giderlerinin ekonomik sınıflandırılması tablosu
- 10) Bütçe giderleri ve ödenekler tablosu.

1.4.3. Kamu idaresi tarafından denetime sunulan defter, tablo ve belgeler

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştay Başkanlığına gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar denetime sunulmuştur:

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Kamu İdaresinin denetimi; yukarıda belirtilen defter, tablo ve belgeler ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

Denetim görüşü, Kamu İdaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde

zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmamasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kanun uyarınca; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından yeterli ve etkili bir iç kontrol sisteminin kurulması gerekmektedir.

Görev ve yetkileri çerçevesinde, malî yönetim ve kontrol süreçlerine ilişkin standartlar ve yöntemler Hazine ve Maliye Bakanlığınca, iç denetime ilişkin standartlar ve yöntemler ise İç Denetim Koordinasyon Kurulu tarafından belirlenir, geliştirilir ve uyumlaştırılır.

31.12.2005 tarihli ve 26040 (3'üncü mükerrer) sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'ın "İç kontrol standartları" başlıklı 5'inci maddesinde, iç kontrol standartlarının, merkezi uyumlaştırma görevi çerçevesinde Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından belirlenip yayımlanacağı, kamu idarelerinin malî ve malî olmayan tüm işlemlerinde bu standartlara uymakla ve gereğini yerine getirmekle yükümlü bulunduğu, Kanuna ve iç kontrol standartlarına aykırı olmamak koşuluyla, idarelerce, görev alanları çerçevesinde her türlü yöntem, süreç ve özellikli işlemlere ilişkin standartlar belirlenebileceği belirtilmiştir.

26.12.2007 tarihli ve 26738 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği ile iç kontrolün; "kontrol ortamı, risk değerlendirmesi, kontrol faaliyetleri, bilgi ve iletişim ile izleme" bileşenleri temelinde, standartlar ve sağlanması gereken genel şartlar belirlenmiş ve bu alandaki çalışmaların hazırlanacak eylem planları ile izlenmesi öngörülmüştür.

Yapılan değerlendirmede;

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları, görev, yetki ve sorumlulukların tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirildiği, yetki devirleri ve sınırlarının İmza Yetkileri Yönergesinde yapılacak değişikliklerle yer verileceğine yönelik eylem öngörüldüğü, İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile

ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmalarının yeterli olduğu, personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikasının; görevde yükselme ile ilgili prosedürlerin uygulanmakta ve duyurulmakta olduğu ancak personelin işe alınması, yer değiştirmesi yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik yönleriyle eksik olduğu, hazırlanan bu prosedürlerin personele duyurulmadığı, hassas görevlere ilişkin hassas görevler yönergesi hazırlandığı, ancak hassas görev listesinin bulunmadığı,

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan ve performans programının, zamanında yayımlandığı ve içerik açısından mevzuata uygun olduğu, hiç bir iç kontrol riski belirlenmediği bu sebeple risklerin değerlendirilmesine yönelik herhangi bir çalışma yapılmadığı,

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçlerinin hazırlanmadığı yetki devri yapılmadığı, yapılan görevlendirmelerde, görevlerin farklı kişiler arasında dağıtımını yapılarak “görevler ayrılığı” ilkesine uyulduğu, belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetlerinin belirlenmediği, ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar’a uygun olarak kurulduğu, ön mali kontrol yönergesinin bulunmadığı,

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporunun içerik olarak mevzuata uygun hazırlandığı, idarenin kamu iç kontrol standartlarına uyum eylem planının mevcut olduğu ve içerik olarak Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği’ne uygun olduğu,

İzleme Standartları

İç kontrol sisteminin kurum personeli tarafından tam olarak benimsenmemesi nedeniyle değerlendirilemediği, iç denetim biriminin kurulmadığı bu sebeple iç kontrol sistemine ilişkin iç denetim çalışmasının mevcut olmadığı,

görülmüştür.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Van Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü 2022 yılına ilişkin yukarıda belirtilen

ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının, tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Maddi Duran Varlıklar İçin Kayıtlı Değerinden Fazla Amortisman Ayrılması

Amortisman tabi maddi duran varlıklar için hesap alt kodları itibariyle yapılan incelemede, kayıtlı maddi duran varlık tutarından daha fazla amortisman ayrıldığı görülmüştür.

Mahalli İdareler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin 187'nci maddesinde bir yıldan fazla kullanılabilen ve yıpranmaya, aşınmaya veya kıymetten düşmeye maruz kalan maddi duran varlıklar için amortisman ayrılacağı, bu yönetmelik kapsamına dâhil kamu idarelerince muhasebe sistemine dâhil edilen maddi duran varlıklardan; hangilerinin amortisman tabi tutulacağı ve bunlara ilişkin uygulanacak amortisman süre, yöntem ve oranları ile ilgili olarak Hazine ve Maliye Bakanlığınca belirlenen esas ve usullerin uygulanacağı, varlıkların ilk defa amortisman hesaplanmasına esas alınacak değer kayıtlı bedeli olduğu, ancak, enflasyon düzeltilmesine tabi tutulmuş olan varlıklar için amortisman hesaplanmasına esas alınacak değer düzeltme sonucu ortaya çıkan değer olduğu, bir varlık için yapılan harcamaların, varlığın iyileştirilmesi, ömrünün uzatılması veya veriminin artırılması sonucunu doğurması durumunda amortisman hesaplaması varlığın yeni değeri üzerinden yapılacağı belirtilmiştir.

Aşağıdaki tabloda yer alan hesaplama göre İdare bilançosunda 257- Birikmiş Amortismanlar Hesabı 15.188.404,36 TL fazla olarak yer almaktadır.

Tablo 8: MDV Kayıtlı Değerleri ile Amortisman Tutarlarının Karşılaştırılması (TL)

Hesap Kodu	Hesap Adı	MDV Kayıtlı Değer Toplamı	MDV Birikmiş Amortisman Toplamı	Fazla Ayrılan Amortisman Tutarı
253.02.02..	İnşaat Makineleri ve Aletleri	31.950,00	10.124.214,26	10.092.264,26
253.02.03..	Atölye Makineleri ve Aletleri	241.929,97	4.609.033,23	4.367.103,26
255.01.04..	Seyahat, Muhafaza ve Taşıma Amaçlı Demirbaş Niteliğindeki Taşınır	850	3.300,00	2.450,00
255.02.03..	Tekser ve Çoğaltma Makineleri	82.183,08	139.073,08	56.890,00
255.02.05..	Ses, Görüntü ve Sunum Cihazları	154.068,16	268.539,42	114.471,26
255.02.99..	Diğer Büro Makineleri ve Aletleri	109.299,60	126.665,20	17.365,60
255.03.01..	Büro Mobilyaları	924.384,17	1.302.089,22	377.705,05
255.08.02..	Öğrenmeyi Kolaylaştırıcı Ekipmanlar	1.100,00	3.300,00	2.200,00
255.09.03..	Saha Sporlarında Kullanılan Demirbaşlar	3.521,19	7.042,38	3.521,19
255.09.99..	Diğer Spor Amaçlı Kullanılan Demirbaşlar	23.500,00	70.500,00	47.000,00
255.10.02..	Kontrol ve Güvenlik Sistemleri	247.687,52	355.121,26	107.433,74
TOPLAM		1.820.473,69	17.008.878,05	15.188.404,36

Konuya ilişkin İdarece verilen cevapta MDV kayıtlı değer toplamının güncel değer, MDV Birikmiş Amortismanların ise kümülatif olduğu ifade edilmiştir.

Ancak muhasebe mevzuatı gereği amortisman tabi maddi duran varlıklara ait amortisman ayırma işlemlerinin bu varlıkların kayıtlı değerlerini aşmayacak şekilde doğru yapılması gerekmektedir.

BULGU 2: Gerçek Tüzel Kişilere DSİ Tarafından Sondaj İzni Verilen Kuyulardan Ne Kadar Su Çekildiğine ve Faydalı Tüketim Miktarına İlişkin Denetimin Yapılamaması

Yapılan incelemelerde gerçek ve tüzel kişilere Devlet Su İşleri Bölge Müdürlüğünce sondaj izni verilen kuyulardan (faydalı) tüketim miktarına ilişkin bilgilerin DSİ'den alınmadığı görülmüştür.

167 sayılı Yeraltı Suları Hakkında Kanun'un; 2'nci maddesinde, yeraltı suyunun içmede, temizlikte, belediye hizmetlerinde, hayvan sulamada, zirai sulamada, maden ve

---

sanayide, sportif vesair tesislerde kullanılması şeklinde ‘faydalı kullanım’ tanımlanmıştır.

4’üncü ve 5’inci maddelerinde, kuyu açan kimsenin, bulunan suyun ancak kendi faydalı ihtiyaçlarına yetecek miktarını kullanmaya yetkili olduğu, 4’üncü maddesinde faydalı kullanım miktarını aşan suların 2886 sayılı Kanun hükümlerine uyularak il özel idarelerince kiraya verileceği, faydalı ihtiyaç miktarının, tahsis edilecek maksada göre ilgili bakanlıkların mütalaası alınmak suretiyle, Devlet Su İşleri Umum Müdürlüğü tarafından tayin ve tesbit edileceği hükmüne bağlanmıştır.

Su Tahsisleri Hakkında Yönetmelik’in 4’üncü maddesinde miktarı ve kalitesi belirli sudan, bir ya da birden fazla gerçek ya da tüzel kişiye belirli bir amaç için, belirli miktarda ve belirli süre ile su kullanım izni verilmesi su tahsisi olarak tanımlanmıştır. 5’inci maddesinde tahsis izni verilen miktardan daha fazla ve amacın dışında su kullanılmayacağı, tahsis edilen suların korunması ve verimli kullanımının sağlanması amacıyla, faaliyetten sorumlu kurum ve kuruluşların, kendi mevzuatlarından kaynaklanan yetkileri kapsamında faaliyeti izleyeceği, tahsis amacı dışında veya tahsis edilen miktarın üzerinde su kullanımının tespiti halinde DSİ’ye bildirileceği ifade edilmiştir.

Yukarıdaki mevzuat hükümlerinden anlaşılacağı üzere sondaj kuyularına (yeraltı sularının tahsisine) ilişkin olarak tüm yetki Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğünde bulunmaktadır. Faydalı tüketim miktarının üzerinde kullanılan yeraltı suyunun 167 sayılı Kanun gereği kullanıcıya kiralanması gerekmektedir. Sondaj kuyularından çıkarılan suyun kiralanması gereken kısmı ise 6360 sayılı Kanun ile büyükşehir olan illerde il özel idarelerin tüzel kişiliğinin kaldırılmış olması sebebiyle su ve kanalizasyon idarelerini ilgilendirmektedir.

Faydalı kullanım miktarının üzerindeki suların VASKİ Genel Müdürlüğünce bedelinin alınması, bu işlemin yapılabilmesi için de öncelikle su tahsisi yapılan gerçek ve tüzel kişilerin kullanmış olduğu kuyu suyunun faydalı tüketim miktarı ve kullanımın bu miktarın üzerinde olup olmadığının bilinmesi gerekmektedir. Bu maksatla Devlet Su İşleri Bölge Müdürlüğünden alınan izinle açılan kuyularda faydalı tüketim miktarının ve buna ilişkin faydalı tüketimi aşan kısımların denetimiyle ilgili olarak VASKİ’nin DSİ ile koordineli yürüyen bir iş akış ağı oluşturulmaması nedeniyle sağlıklı bir tespitin yapılamadığı görülmüştür. Her ne kadar İdarece kuyu suyu kullananların tespiti halinde 2872 sayılı Çevre Kanunu’nun 11’inci maddesinde yer alan *“Atıksu altyapı sistemlerini kullanan ve/veya kullanacaklar bağlantı sistemlerinin olup olmadığına bakılmaksızın, arıtma sistemlerinden sorumlu yönetimlerin yapacağı her türlü yatırım, işletme, bakım, onarım, ıslah ve temizleme harcamalarının tamamına kirlilik yükü ve*

atıksu miktarı oranında katılmak zorundadırlar.” hükmü ile VASKİ Genel Müdürlüğü Uygulama ve Tarifeler Yönetmeliği'nin “Atıksu/ Kullanılmış suların uzaklaştırılması tarifesi” başlıklı 13'üncü maddesi yer alan hükümler gereğince kuyu suyu kullananlardan ürettiği oldukları atıksular için sadece atıksu bedeli alınmakta olsa da, kişilerin kullanmış oldukları kuyu/sondaj sularının (temiz suyun) faydalı tüketim miktarını aşan kısmının takip edilmediği ve ücretlendirilmediği görülmüştür.

Sonuç olarak, kuyu suyu kullanımı çok olan abonelerden (oteller, otel havuzları, su oyun parkları gibi) başlanmak üzere Devlet Su İşleri Bölge Müdürlüğüne sondaj izni verilen kuyulara ilişkin faydalı tüketim miktarlarının DSİ ile ortaklaşa bir çalışmayla saptanmasının, bu kuyularda olması muhtemel kaçak su kullanımlarını ve deşarjlarını önleyecek tedbirlerin alınmasının, bedellendirilmesi gereken kısımların bedellendirilip tahsilatının sağlanmasına ve yeraltı sularının korunmasına yönelik çalışmalara başlanması gerekmektedir.

BULGU 3: Çevre Temizlik Vergisi Muhasebe Kaydının Doğru Yapılmaması ve Tahsil Edilen Verginin Süresinde Belediyelere Gönderilmemesi

Van sınırları içerisindeki belediyeler adına çevre temizlik vergisi (ÇTV) tahsilatı yapan VASKİ Genel Müdürlüğü'nün ÇTV tahakkuk ve tahsilat muhasebe kaydının Mahalli İdareler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'ne uygun olarak yapılmadığı ve İdarece süresinde belediyelere gönderilmediği görülmüştür.

2464 sayılı Kanun'un “Çevre temizlik vergisi” başlıklı mükerrer 44'üncü maddesinde; su tüketim miktarı esas alınmak suretiyle hesaplanan çevre temizlik vergisinin, su faturasında ayrıca gösterilmek suretiyle tahakkuk etmiş sayılacağı, su ve kanalizasyon hizmetleri ayrı bir kanunla düzenlenmiş bulunan büyükşehir belediye sınırlarındaki çevre temizlik vergisinin, 2560 sayılı İSKİ Kanunu hükümlerine göre kurulan su ve kanalizasyon idarelerince tahsil edileceği, su ve kanalizasyon idarelerince büyükşehir dahilindeki her ilçe belediyesinin mücavir sınırları içinde bulunan konutlara ilişkin olarak tahsil edilen çevre temizlik vergisi ile bu verginin süresinde ödenmemesi nedeniyle tahsil edilen gecikme zammının yüzde seksenini tahsilatı takip eden ayın yirminci günü akşamına kadar bir bildirim ile ilgili belediyeye bildirilerek aynı süre içinde ödeneceği, tahsil edilen vergi ve gecikme zammının yüzde yirmisini ise münhasıran çöp imha tesislerinin kuruluş ve işletmelerinde kullanılmak üzere büyükşehir belediyesinin hesabına tahsilatı takip eden ayın yirminci günü akşamına kadar aktarılacağı, tahsil edilen vergi veya gecikme zammının yukarıda belirtilen süre içinde ilgili belediyeye yatırmayan idarelerden, bu tutarların 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü

Hakkında Kanun hükümlerine göre gecikme zammı tatbik edilerek tahsil edileceği ifade edilmiştir.

İdarece su faturalarında gösterilen ÇTV'nin tahakkuk kaydının muhasebeleştirilmediği, sadece tahsilatın muhasebeleştirildiği, ÇTV geçikmeleri tahsilinin ise 600 ve 362 muhasebe hesap kodu kullanılmak suretiyle kaydedildiği, ÇTV gecikme cezası tutarlarına ilişkin tahsilatının 600 Diğer Gelirler hesap kodunda muhasebeleştirilmesiyle de İdarenin Faaliyet Sonuçları tablosu tahsil edilen ÇTV gecikme cezası tutarı kadar hatalı bilgi verdiği, tahsil edilen ÇTV'nin ise maddi imkansızlıklar sebebiyle süresinde ilgili belediyeye gönderilmediği, 2022 yılında 18.093.682,98 TL ÇTV tahsil edildiği, 5.038.016,80 TL'sinin su borçlarından mahsup edildiği, kalan 13.055.666,18 TL'nin ve geçmiş yıllarda tahsil edilip, mahsuptan arta kalan ile birlikte ilgili belediyelere gönderilmesi gereken toplam 45.279.925,08 TL olduğu görülmüştür.

Belediyeler adına tahsilatı yapılan ÇTV'nin muhasebe kaydının nasıl yapılacağına ilişkin detaylı açıklama, Mahalli İdareler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin 948 hesap kodlu Başka Birimler Adına İzlenen Alacaklar Hesabı ile 949 hesap kodu ile Başka Birimler Adına İzlenen Alacak Emanetleri Hesabının anlatıldığı 470, 471, 472,473 ve 473'üncü maddelerinde, belediyelere hangi sürede gönderileceğine ilişkin detaylı açıklama ise; 2464 sayılı Kanun'un "Çevre temizlik vergisi" başlıklı mükerrer 44'üncü maddesinde yapılmıştır.

Ayrıca Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun 23'üncü maddesinin ikinci fıkrasında büyükşehir belediyeleri ve bağlı kuruluşları ile ilçe belediyeleri; tahsil ettikleri vergiler ve benzeri malî yükümlülüklerden birbirlerine ödemeleri gereken paylar ile su, atık su ve doğalgaz bedellerini zamanında yatırmadıkları takdirde, ilgili belediye veya bağlı kuruluşun talebi üzerine söz konusu tutar, İller Bankası tarafından, yükümlü belediyenin genel bütçe vergi gelirleri payından kesilerek alacaklı belediyenin hesabına aktarılacağı, gecikmeden kaynaklanacak faiz ve benzeri her türlü zararın tazmininden, ilgili ilçe belediye başkanı ve saymanın şahsen sorumlu olacağı, bu fıkra hükmü, ilçe belediyeleri hesabına yapılacak her türlü aktarmaları zamanında yapmayan büyükşehir belediye başkanı, bağlı kuruluş genel müdürleri ve saymanları hakkında da uygulanacağı ifade edilmiştir. Su ve kanalizasyon idarelerince tahakkuk ettirilen çevre temizlik vergisi VASKİ'nin kendine ait bir gelir değildir. Dolayısıyla su idaresinin fonksiyonu tahsil edilen bu vergiyi herhangi bir sebep öne sürmeden süresinde ilgili belediyelere göndermektir.

31.12.2022 tarihi itibarıyla hangi belediyeye kaç TL tutarında ÇTV gönderilmesi gerektiğine ilişkin veriler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 9: Belediyeler ve Gönderilmesi Gereken ÇTV Tutarları

Sıra No	Belediye Adı	ÇTV Tutarı (TL)
1	İpekyolu Belediyesi	17.284.053,34
2	Edremit Belediyesi	3.839.965,85
3	Tuşba Belediyesi	4.684.246,62
4	Erciş Belediyesi	3.916.287,77
5	Gürpınar Belediyesi	2.561,79
6	Gevaş Belediyesi	498.201,95
7	Muradiye Belediyesi	562.843,55
8	Çaldıran Belediyesi	272.371,93
9	Özalp Belediyesi	186.418,71
10	Çatak Belediyesi	1.840,27
11	Başkale Belediyesi	215.486,31
12	Saray Belediyesi	77.307,69
13	Bahçesaray Belediyesi	79.737,84
14	Van Büyükşehir Belediyesi	13.658.601,46
TOPLAM		45.279.925,08

Sonuç olarak, söz konusu verginin süresinde gönderilememesinden kaynaklı faiz ve benzeri her türlü zararın tazminine maruz kalınmaması için; tahakkuk, tahsilat ve gönderme gibi tüm işlemlerin mevzuat doğrultusunda yapılması gerekmektedir.

BULGU 4: 6360 Sayılı Kanun İle Mahalleye Dönüşen Birçok Belde ile Köyden Su Tahakkuk ve Tahsilatın Yapılmaması

VASKİ Genel Müdürlüğü Uygulama ve Tarifeler Yönetmeliği, (VASKİ genel kurulu) Van Büyükşehir Belediye Meclisi Kararları ve eki tarifeler ile su tahakkuk ve tahsilatların incelenmesi sonucunda 6360 sayılı Kanun ile mahalle olan neredeyse tüm köylerde ve 5 beldede yer alan mesken ve işyerlerine uzun yıllar su tahakkuk ve tahsilatın yapılmadığı, sadece okul, karakol gibi kamu kurumlarının tahakkuk ve tahsilatının yapıldığı görülmüştür.

4736 sayılı Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Ürettikleri Mal ve Hizmet Tarifeleri ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'da ve Kanuna dayanılarak çıkartılan Bakanlar Kurulu kararlarında üretilen mal ve hizmet bedellerinde bir kişi veya kuruma ücretsiz tarife uygulanamayacağı belirtilmiştir. Ayrıca, Kanun'un yayımı tarihinden itibaren Cumhurbaşkanı'nca (Bakanlar Kurulunca) çıkarılan muafiyet kararlarında belirtilenler dışında su ve kanalizasyon idarelerine özgü mahalleye dönüşen belde ve köylere ücretsiz su verileceğine ilişkin herhangi bir Karara rastlanmamıştır. Belediyeler ile Su ve kanalizasyon idareleri ancak mevzuat hükmü doğrultusunda ücretsiz su kullandırabilecektir. Mesela

VASKİ'nin genel kurul kararıyla cami ve ibadethanelere ücretsiz su kullandırması mevzuata aykırı değildir. Zira 5393 sayılı Kanun'un 15'inci maddesinin sondan 6'ncı fıkrasının son cümlesinde belediye bağlı idarelerinin meclis genel kurul kararıyla mabetlere ücretsiz olarak içme ve kullanma suyu verilebileceği hüküm altına alınmıştır.

Kaldı ki 6360 sayılı Kanun'un geçici 1'inci maddesinde ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanununun ek 3'üncü maddesinde mahalleye dönüşen köy ve beldelerden içme ve kullanma suyu bedeli alınacağına ilişkin hüküm bulunduğu aynı zamanda VASKİ genel kurulu olan Van Büyükşehir Belediye Meclisinin 2022 yılında uygulanan tarifelere ilişkin alınan 30.11.2021 tarih ve 13 sayılı, 25.02.2022 tarih ve 1 sayılı, 01.07.2022 tarih ve 10 sayılı kararları ile önceki yılları ilgilendiren genel kurul kararlarında 6360 sayılı Kanun ile mahalleye dönüşen belde ve köylere yönelik su ve atıksu tarifeleri belirlenmiş fakat mahalleye dönüşen 2 belde (Bostaniçi ve Çelebibağı) ve 5 köy (Bardakçı, Kavuncu, Karpuzalanı, Kevenli, Kurubaş) haricindeki köy ve beldelere VASKİ kurulduğundan bu yana su ve atıksu bedeli tahakkuk ve tahsilatı yapılmamıştır. Başka bir ifade ile bu yerlere bedava su kullandırılmıştır. Bu durum yukarıda belirtilen mevzuat hükümleriyle çelişmekle beraber, önemli giderlere katlanan VASKİ Genel Müdürlüğünün bu yerlere yönelik oluşan giderlerin karşılığı olan gelirlerini toplayamamasına neden olmuştur.

Sonuç olarak, İdarece anılan yerlerdeki sayaç tesisatlarının uygun hale getirilmesi çalışmalarının tamamlanarak Kanun hükümleri ve tarife cetvellerine uygun olarak her türlü tahakkuk ve tahsilatın yapılması gerekmektedir.

BULGU 5: İdare Tarafından Açılan Su Kuyularının Bilgisinin Devlet Su İşleri Bölge Müdürlüğüne Bildirilmemesi

Yapılan incelemelerde VASKİ Genel Müdürlüğüne açılan su kuyularının ve bu kuyulardan çekilen su miktarının bilgisinin Devlet Su İşleri Bölge Müdürlüğü'ne bildirilmediği görülmüştür.

167 sayılı Yer altı Suları Hakkında Kanununun:

1'inci maddesinde; *“Yer altı suları umumi sular meyanında olup Devletin hüküm ve tasarrufu altındadır. Bu suların her türlü araştırılması, kullanılması, korunması ve tescili bu kanun hükümlerine tabidir”* hükmü mevcuttur. 2'nci maddesinde Yeraltı suyunun belediye hizmetlerinde kullanılması faydalı kullanım olarak tanımlanmıştır.

“Belge alınması ve bilgi verilmesi mecburiyeti” başlıklı 8’inci maddesinde su temini maksadıyla, kesitleri ne olursa olsun, tabii zemin üstünden itibaren derinliği Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü tarafından tesbit ve ilgili bakanlığın onayından sonra ilan olunan haddi aşan her türlü çukur, sondaj ve kuyular (el ile açılan kuyular hariç) ile su temini maksadıyla, boyları ve kesitleri ne olursa olsun, ufki veya meyilli her türlü galeriler ve tünellerin yapılması veya kuyuların açılması için Devlet Su İşleri Umum Müdürlüğünden belge alınması mecburiyeti getirilmiştir. 4’üncü maddesinde yeraltı suyu işletme sahaları içinde 8’inci madde hükmüne göre belge alınarak açılması gereken kuyuların adedi, yerleri, derinlikleri ve diğer vasıflarıyla çekilecek su miktarının Devlet Su İşleri Umum Müdürlüğü tarafından tayin ve tespit edileceği, 5’inci maddesinde yeraltı suyu işletme sahası dışında olup da 8 inci maddenin şümülüne giren kuyular için de belge alınmasının zorunlu olduğu ifade edilmiştir.

Su Tahsisleri Hakkında Yönetmelik’in “Başvuru” başlıklı 8’inci maddesinde Gerçek veya tüzel kişilerin yeraltı suyu kaynaklarından DSİ’ye müracaat ederek su tahsis talebinde bulunacağı, 9’uncu maddesinde yeraltı suyu kullanımına yönelik tahsis başvurularının, 167 sayılı Yer Altı Suları Hakkında Kanun’a göre yapılacağı, içme ve kullanma amaçlı su taleplerinin, büyükşehirlerde büyükşehir belediye başkanlıkları tarafından yapılacağı, 12’nci maddesinde belediyelere su tahsisinin uygunluğuna ilişkin DSİ tarafından verilen görüşten sonra tahsisin geçerlilik kazanacağı ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır.

Van ili genelinde İdarenin açmış olduğu derinlikleri 20 -150 metre arasında değişen ve 167 sayılı Kanun’un 8’inci maddesi kapsamına giren yaklaşık 327 adet aktif su kuyusu bulunmaktadır. Bu kuyuların açılması için DSİ’den belge alınmadığı gibi, açılan su kuyularının adedi, derinlikleri, çekilen su miktarı gibi bilgilerinde DSİ’ye bildirilmediği görülmüştür.

Yukarıdaki mevzuat hükümlerinden anlaşılacağı üzere sondaj kuyularının her türlü araştırılması, kullanılması, korunması ve tesciline ilişkin yasal düzenlemeler olan Yeraltı Suları Hakkında Kanun ve Su Tahsisleri Hakkında Yönetmelik gereği tüm yetki Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğünde bulunmaktadır. Devletin hüküm ve tasarrufu altında olan yeraltı sularının bu konuda sorumlu olan devlet kurumunca takip edilip kayıt altında tutulması, DSİ’nin hangi kişi ve kuruma ne kadar su tahsis ettiğinin bilinmesine katkı sunacaktır. Dolayısıyla bu bilgilerin, talebin DSİ’den gelmesi beklenmeden, yeraltı suları hakkında tüm yetkiyi elinde bulunduran DSİ’ye İdarece verilmesi gerekmektedir.

Sonuç olarak, İdarenin mevcut su kuyularının bilgisini DSİ’ye bildirmesi gerekmele birlikte yeni açılacak kuyulara ilişkin olarak gerekli yasal yazışmaların yapılması önem arz

etmektedir. Böylece hem yeraltı sularının takip ve kontrolü, hem de İdare dışındaki kişi ve kurumlarca DSİ'den izin alarak VASKİ'ye ait kuyulara yakın bölgede yeni su kuyusu açılması engellenerek mevcut kuyuların ömrünün uzatılması sağlanmış olacaktır.

BULGU 6: İdarece Bazı İlçe Merkezlerine İndirimli Tarife Uygulanması

VASKİ Genel Müdürlüğü Uygulama ve Tarifeler Yönetmeliği, (VASKİ genel kurulu) Van Büyükşehir Belediye Meclisi Kararları ve eki indirimli tarifelerin incelenmesi sonucunda 6360 sayılı Kanun ile merkeze bağlanan ilçe merkezlerine indirimli tarife uygulandığı görülmüştür.

2560 sayılı Kanun'un 6'ncı maddesinde; su satışı ve kullanılmış suların boşaltılmasına ilişkin tarifeleri inceleyerek karara bağlama görevinin genel kurulda olduğu hükme bağlanmıştır.

Aynı zamanda VASKİ genel kurulu olan Van Büyükşehir Belediye Meclisinin 23.11.2015 tarih ve 30 sayılı kararından sonra alınan tüm genel kurul kararlarında 6360 sayılı Kanun ile merkeze bağlanan Başkale, Bahçesaray, Çaldıran, Çatak, Gevaş, Gürpınar, Muradiye, Özalp, ve Saray ilçe merkezlerine; İpekyolu, Tuşba, Edremit, ve Erciş ilçe merkezlerine göre su ve atık su tarifesinin indirimli olarak belirlendiği, 2022 yılında uygulanan tarifelere ilişkin alınan 30.11.2021 tarih ve 13 sayılı, 25.02.2022 tarih ve 1 sayılı, 01.07.2022 tarih ve 10 sayılı genel kurul kararlarında da aynı uygulamaya devam edildiği, anılan meclis kararlarının tamamında da yapılan indirimlerin işletmecilik gereği yapılması gereken ticarî indirimlerden olmadığı görülmüştür.

2560 sayılı Kanun'da su satışı ve kullanılmış suların uzaklaştırılmasına ilişkin tarifeleri yapma yetkisi VASKİ Genel Kuruluna verilmiş ise de Genel Kurulun işletmecilik gereği yapılması gereken ticarî indirimler haricinde herhangi bir kişi, kurum veya bölgeye indirimli veya ücretsiz tarife belirleyebileceğine ilişkin bir hükme yer verilmemiştir.

4736 sayılı Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Ürettikleri Mal ve Hizmet Tarifeleri ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'da ve Kanuna dayanılarak çıkartılan Bakanlar Kurulu kararlarında indirimli su ücreti tahakkuk ettirilecek olanlar ayrıntılı bir şekilde açıklanmış, üretilen mal ve hizmet bedellerinde işletmecilik gereği yapılması gereken ticarî indirimler hariç herhangi bir kişi veya kuruma ücretsiz veya indirimli tarife uygulanamayacağı belirtilmiştir. Ayrıca, Kanun'un yayımı tarihinden itibaren Cumhurbaşkanı'nca (Bakanlar Kurulunca) çıkarılan muafiyet kararlarında belirtilenler dışında su ve kanalizasyon idarelerine

özgü ilçe merkezlerine indirimli su verileceğine ilişkin herhangi bir Karara rastlanmamıştır. Bu nedenle idare tarafından hazırlanacak tarife yönetmelikleri ve uygulanacak tarife kararlarında diğer kanunlarda belirtilen hükümlerin uygulanabilmesi mümkündür. Mesela 6360 sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile mahalleye dönüşen belde ve köyler için indirimli tarife belirlenmesi mevzuata aykırı değildir. Zira bu yerler hakkında 6360 sayılı Kanun'un geçici 1'inci maddesinin 15'inci fıkrasında bu Kanuna göre tüzel kişiliği kaldırılan köylerde, 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu uyarınca alınması gereken vergi, harç ve katılım paylarının 31/12/2022 tarihine kadar (bu tarih dâhil) alınmayacağı, içme ve kullanma suları için alınacak ücretin 31/12/2022 tarihine kadar (bu tarih dâhil)_en düşük tarifenin %25'ini; 29'uncu fıkrasında bu Kanuna göre tüzel kişiliği kaldırılarak tek mahalleye dönüştürülen beldelerde içme ve kullanma suları için alınacak ücretin 31/12/2022 tarihine kadar (bu tarih dâhil) en düşük tarifenin %50'sini geçmeyecek şekilde indirimli tarife ile belirleneceği ifade edilmiştir.

Aynı şekilde 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun 16.10.2020 tarihinde eklenen ek 3'üncü maddesinde büyükşehir belediyesi sınırları içinde bulunan, kırsal özelliği devam eden ve buna ilişkin meclis kararları alınan belde belediyesi veya köy iken mahalleye dönüşen yerlerde içme ve kullanma suları için alınacak ücretin en düşük tarifenin işyerleri için %50'sini, konutlar için %25'ini geçmeyecek şekilde belirleneceği, 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu'na göre alınması gereken harcamalara katılma paylarının %50 indirimli uygulanacağı belirtilerek bölgesel indirimlerden bahsedilmiştir.

Görüldüğü üzere, ne kanunlarda ne de Cumhurbaşkanı'nca (Bakanlar Kurulunca) çıkarılan muafiyet kararlarında ilçe merkezlerine üretilen mal ve hizmetlere yönelik indirim yapılabilmesine ilişkin bir müsaade bulunmamaktadır. Mevzuatla izin verilmeyen Başkale, Bahçesaray, Çaldıran, Çatak, Gevaş, Gürpınar, Muradiye, Özalp, ve Saray ilçe merkezlerinde yaşayan tüm vatandaşlara (mevzuatla indirimli tarife uygulanabilecek kişiler hariç) İpekyolu, Tuşba, Edremit, ve Erciş ilçe merkezlerinden ayrı olarak indirimli tarife uygulamak, yukarıda belirtilen tüm nedenlerle çelişmektedir. Bu anlamda yukarıda sayılan ilçe merkezlerinden genel kurul kararları sebebiyle uzun yıllar su ve atıksu bedellerinin eksik alınmasıyla idarece aynı hizmetin sunulduğu örneğin Edremit ile Gevaş ilçe merkezinde yaşayan vatandaşlar arasında sunulan hizmetin bedeli olarak farklı uygulamalara neden olunmuştur.

Yukarıda bahsedilen yerlerden eksik alınan su ve atıksu bedelleri sebebiyle 2020 ve

2021 ve 2022 yıllarında yaklaşık 9 milyon TL gelirden mahrum kalınmıştır.

Sonuç olarak, 5018 sayılı Kanun'un 8'inci maddesi gereği her türlü kamu kaynağının elde edilmesinden görevli ve yetkili olanların, kaynakların hukuka uygun olarak elde edilmesinden sorumludurlar. Bu nedenle VASKİ genel kurulunun mevzuatın belirlediği şekilde tarife belirlemek zorunda olduğu değerlendirilmektedir.

BULGU 7: Kırsal Mahallelerde İçme ve Kullanma Suyu Tarifelerinin Yeniden Belirlenmemesi

VASKİ Genel Kurulunca (Van Büyükşehir Belediyesi Meclisince) kırsal mahalle olarak belirlenen mahalleler için 5216 sayılı Kanun'un ek 3'üncü maddesine uygun olarak yeni tarife belirlenmediği görülmüştür.

6360 sayılı Kanun'un geçici 1'inci maddesinin 15'inci fıkrasında bu Kanuna göre tüzel kişiliği kaldırılan köylerde 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu uyarınca alınması gereken vergi, harç ve katılım paylarının 31/12/2022 tarihine kadar (bu tarih dâhil) alınmayacağı, içme ve kullanma suları için alınacak ücretin 31/12/2022 tarihine kadar (bu tarih dâhil) en düşük tarifenin % 25'ini; 29'uncu fıkrasında bu Kanuna göre tüzel kişiliği kaldırılarak tek mahalleye dönüştürülen beldelerde ise içme ve kullanma suları için alınacak ücretin 31/12/2022 tarihine kadar (bu tarih dâhil) en düşük tarifenin %50'sini geçmeyecek şekilde belirleneceği ifade edilmiştir.

5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun 16.10.2020 tarihinde eklenen ek 3'üncü maddesinde; Köy veya belde belediyesi iken mahalleye dönüşen ve büyükşehir belediyesi sınırları içinde bulunup sosyo-ekonomik durumu, şehir merkezine uzaklığı, belediye hizmetlerine erişebilirliği, mevcut yapılaşma durumu ve benzeri hususlar dikkate alınarak ilgili ilçe belediye meclisinin kararı ve teklifi üzerine büyükşehir belediye meclisinin en geç doksan gün içinde alacağı karar ile kırsal yerleşim özelliği taşıdığı tespit edilen mahallelerin, kırsal mahalle kabul edileceği, bu belirlemenin mahalle düzeyinde yapılmasının esas olduğu, Ancak; tamamı kırsal mahalle olarak tespit edilmeyen diğer mahallelerde de on bin metrekareden az olmamak kaydıyla kırsal yerleşik alan belirlenebileceği, kırsal mahalle veya kırsal yerleşik alan vasfı bu fıkra belirtilen usulle kaldırılabilirliği, büyükşehir belediyesi, bu fıkra uyarınca ilçe belediyesinden gelen teklifi aynen veya değiştirerek kabul edebileceği ya da reddedebileceği, kırsal mahalle veya kırsal yerleşik alan olarak belirlenen yerlerde; 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu uyarınca alınması gereken diğer vergi, harç ve harcamalara katılma paylarının %50

indirimli uygulanacağı, içme ve kullanma suları için alınacak ücretin en düşük tarifinin işyerleri için %50'sini, konutlar için %25'ini geçmeyecek şekilde belirleneceği, bu madde uyarınca kırsal mahalle veya kırsal yerleşik alan olarak belirlenen yerler hakkında 12/11/2012 tarihli ve 6360 sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun geçici 1'inci maddesinin onbeşinci ve yirmidokuzuncu fıkralarının uygulanmayacağı ifade edilmiştir. Bunun yanında 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanununun ek 3 üncü maddesine dayanılarak çıkartılan Kırsal Mahalle ve Kırsal Yerleşik Alan Yönetmeliği'nde de konuyla ilgili detaylı açıklamalar yapılmıştır.

Görüldüğü üzere 5216 sayılı Kanun'un ek 3'üncü maddesi ve ilgili Yönetmelik'te VASKİ Genel Müdürlüğünü ilgilendiren iki konu bulunmaktadır. Bunlardan birincisi su ve atık su bedeline ilişkin, diğeri de Belediye Gelirleri Kanunu'na istinaden alınması gereken su ve kanalizasyon harcamalarına katılma paylarına ilişkin olanıdır. 2021 yılı içerisinde 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanununun Ek Madde 3'e atıfta bulunarak Van Büyükşehir Belediye meclisinin 26.05.2021 tarih ve 132 Nolu karar ile Çaldıran, 133 Nolu karar ile Çatak, 134 Nolu karar ile Edremit, 135 Nolu karar ile Gevaş, 136 Nolu karar ile Gürpınar, 137 Nolu karar ile İpekyolu, 138 Nolu karar ile Tuşba, 13.08.2021 tarih ve 225 Nolu karar ile Bahçesaray, 30.11.2021 tarih ve 362 Nolu karar ile Erciş, 363 Nolu karar ile Muradiye, 364 Nolu karar ile Başkale ilçelerinde kırsal mahalle belirlenmesine yönelik kararları bulunmaktadır.

Tarife cetvellerinde yapılan incelemede anılan kırsal mahallelere özgü bir tarife belirlenmediği görülmüştür. İdarece söz konusu kararlarda adı geçen kırsal mahalleler ile tamamı kırsal mahalle olarak belirlenemeyen fakat kırsal yerleşik alan olarak kabul edilen yerlerde köy veya belde ayrımı yapılmadan içme ve kullanma suyu için alınacak ücretin en düşük tarifinin işyerleri için %50'sini, konutlar için %25'ini geçmeyecek şekilde belirlemesi, kırsal mahalle olarak belirlenen sadece köylerden ise hiç alınmayan çevre temizlik vergisi ile harcamalara katılma paylarının ise %50 sinin alınır hale getirilmesi gerekmektedir.

Verilen cevapta tarifinin işyerleri için %50'sini, konutlar için %25'ini geçmeyecek şekilde belirlendiği ve uygulanmakta olduğu belirtilse de belirlenen bu tarifeler kırsal mahalle statüsüne kavuşan yerler için özel bir tarife olmayıp, tüm il sınırları için geçerlidir. Örneğin, denetim esnasında Özalp ilçe beldyesinin kırsal mahalle belirlenmesine yönelik bir kararı bulunmayıp, bu sebeple büyükşehir belediyesince de karar alınamamıştır. İdarenin cevabında kırsal mahalle için belirlendiği iddia edilen tarife kırsal mahalle kararı almayan Özalp ilçesinde

de uygulanabilecektir. Ayrıca kırsal mahalle için belirlenecek tarifede belde ve köy ayrımı yapılmayacak iken mevcut tarife bu ayrımlar yapılmıştır. Dolayısıyla belediyelerce kırsal mahalle olarak belirlenen yerler için bir tarife belirlenmesi gerekmektedir. Bu tarifede ise işyeri ve konutlar için belirlenen tarifenin yanında köylerden hiç alınmayan çevre temizlik vergisi ile harcamalara katılma payları da önemli bir unsurdur. Örneğin Edremit Taşkonak (köy) mahallesinden hiç alınmayan çevre temizlik vergisi ile harcamalara katılma payları %50 oranında alınmalı, mahallede bulunan işyeri (%50) ve meskenler (%25) için en düşük tarife esas alınarak içme ve kullanma suyu tarifesi belirlenmelidir. Başka bir örnek olarak Gevaş Uysal(eski belde) mahallesinin kırsal yerleşik alan belirlenen kısmı için uygulanan tarife, en düşük tarifenin işyerleri için %50'sini, konutlar için %25'ini geçmeyecek şekilde belirlenmesi ve ücretin buna göre alınması, zaten tam olarak alınıyor olması gereken çevre temizlik vergisi ile harcamalara katılma payının ise %50 indirimli olarak alınması gerekmektedir.

İlçe belediye meclisi kararlarına istinaden Van Büyükşehir Belediye meclisince kırsal mahallelerin ve kırsal yerleşim alanlarının belirlenmesine ilişkin alınan kararlar doğrultusunda 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun ilgili maddesi gereği kırsal mahalle olarak kabul edilen söz konusu mahallelerde 6360 sayılı kanunun geçici 1'inci maddesinin 15'inci ve 29'uncu fıkraları esas alınarak uygulanan su tarifelerine ilişkin değişikliklerin yapılması ve belirtilen mahallerde yaşayan vatandaşların kullandığı içme ve kullanma suyu bedellerinin yeni belirlenen tarifeye göre tahakkuk ettirilmesi ve alınması, çevre temizlik vergisi ile harcamalara katılma paylarının ise tarhına yönelik çalışmalara başlanması gerekmektedir.

BULGU 8: Mahalleye Dönüşen Bazı Belde ve Köylerde İl Merkezlerine Uygulanan Su Tarifelerin Uygulanması

6360 sayılı Kanun ile mahalleye dönüşen bazı belde ve köylere il merkezine uygulanan tarifelerin uygulandığı, tahakkuk ve tahsilatının yapıldığı görülmüştür.

06.12.2012 tarih ve 28489 sayılı resmi gazetede yayımlanan 6360 sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun geçici 1'inci maddesinin 15'inci fıkrasında bu Kanun'a göre tüzel kişiliği kaldırılan köylerde 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu uyarınca alınması gereken vergi, harç ve katılım paylarının 31/12/2022 tarihine kadar (bu tarih dâhil) alınmayacağı, içme ve kullanma suları için alınacak ücretin 31/12/2022 tarihine kadar (bu tarih dâhil) en düşük tarifenin % 25'ini geçmeyecek şekilde belirleneceği,

29'uncu fıkrasında bu Kanun'a göre tüzel kişiliği kaldırılarak tek mahalleye dönüştürülen beldelerde içme ve kullanma suları için alınacak ücretin 31/12/2022 tarihine kadar (bu tarih dâhil) en düşük tarifenin %50'sini geçmeyecek şekilde belirleneceği ifade edilmiştir.

6360 sayılı Kanun ile tek mahalleye dönüşen ve 5216 sayılı Kanun'un ek 3'üncü maddesi gereğince kırsal mahalle olarak belirlenmeyen Erciş Çelebibağı mahallesi ile İpekyolu Bostaniçi beldelerine (2014'den beri) ve İpekyolu ilçesi Kevenli (2018'den beri), Kavuncu (2022), Karpuzalanı (2022), Tuşba ilçesi Bardakçı, Edremit ilçesi Kurubaş (2014'den beri) köylerine şehir merkezinde kaldığı gerekçesiyle merkeze uygulanan su ve atıksu tarifesinin uygulandığı, anılan yerlerde yaklaşık 10.600 abone bulunduğu, özellikle köy iken mahalleye dönüşen ve şehir merkezinde kalan yerlerden 2022 yılı sonuna kadar alınmaması gereken çevre temizlik vergisinin de hesaplandığı görülmüştür.

Yukarıda bahsedilen hükümler gereği, şehir merkezinde kalsa dahi, köy veya belde iken mahalle statüsüne kavuşan yerlere 31.12.2022 tarihine kadar merkeze uygulanan tarifelerin uygulanmaması, 6360 sayılı Kanun'un geçici birinci maddesinin 15 ve 29 nolu fıkralarında belirtildiği şekliyle tarife uygulanması gerekmekte idi.

BULGU 9: Kırsal Mahalle Olarak Belirlenmeyen Belde ve Köylerde Mesken İle Ticarethaneler İçin Ayrı Su Tarifesi Belirlenmesi

6360 sayılı Kanun ile mahalleye dönüşen ve 5216 sayılı Kanun'a 16.10.2020 tarihinde eklenen ek madde 3 kapsamında kırsal mahalle statüsüne geçirilmeyen belde ve köylerde mesken ile ticarethaneler için ayrı tarife belirlendiği görülmüştür.

06.12.2012 tarih ve 28489 sayılı resmi gazetede yayımlanan 6360 sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun geçici 1'inci maddesinin 15'inci fıkrasında bu Kanun'a göre tüzel kişiliği kaldırılan köylerde içme ve kullanma suları için alınacak ücretin 31/12/2022 tarihine kadar (bu tarih dâhil) en düşük tarifenin % 25'ini geçmeyecek şekilde belirleneceği,

29'uncu fıkrasında bu Kanun'a göre tüzel kişiliği kaldırılarak tek mahalleye dönüştürülen beldelerde içme ve kullanma suları için alınacak ücretin 31/12/2022 tarihine kadar (bu tarih dâhil) en düşük tarifenin %50'sini geçmeyecek şekilde belirleneceği ifade edilmiştir.

2560 sayılı Kanun'unun 6'ncı maddesinde; Su satışı ve kullanılmış suların

boşaltılmasına ilişkin tarifeleri inceleyerek karara bağlama görevinin genel kurulda olduğu hükme bağlanmıştır.

Aynı zamanda VASKİ genel kurulu olan Van Büyükşehir Belediyesi Meclisinin 2022 yılını kapsayan 30.11.2021 tarih ve 13 sayılı, 25.02.2022 tarih ve 1 sayılı ile son olarak 01.07.2022 tarih ve 10 sayılı kararlarında 6360 sayılı Kanun ile mahalleye dönüşen belde ve köylerde içme ve kullanma suları için belirlenen tarifelerin 6360 sayılı Kanun'un geçici 1'inci maddesinin 15 ve 29 Nolu fıkralarına aykırı olarak işyerleri ve konutlar için ayrı olarak belirlendiği ve anılan yerlerdeki işyerleri için olması gerekenden yüksek tarifeler oluşturulduğu görülmüştür.

Anılan Kanun'da bu Kanun ile tüzel kişiliği kaldırılan tek mahalleye dönüşen belde ve köylerde 31.12.2022 tarihine kadar içme ve kullanma suyu için alınacak ücretin işyeri ve konut ayrımı yapılmadan en düşük tarifenin hangi oran ile belirleneceği açıkça ifade edilmiştir. Henüz kırsal mahalle olarak belirlenmeyen Örneğin Özalp Sağmal mahallesi (eski belde) için belirlenen tarife işyeri konut ayrımı yapılmadan tek tarife olarak en düşük tarifenin % 50 sini geçmeyecek şekilde belirlenmesi gerekir iken, genel kurulun 01.07.2022 tarih ve 10 sayılı kararında içme ve kullanma suyu bedeli mesken için 1,53 TL, ticarethane için 3,67 TL belirlenmiştir. Aynı şekilde kırsal mahalle olarak belirlenmeyen Özalp Şehittepe mahallesi (eski köy) için belirlenen tarife işyeri konut ayrımı yapılmadan tek tarife olarak en düşük tarifenin % 25 sini geçmeyecek şekilde belirlenmesi gerekir iken, aynı genel kurul kararında içme ve kullanma suyu bedeli mesken için 0,77 TL, ticarethane için 1,83 TL belirlenmiştir. Her ne kadar mahalleye dönüşen köy ve beldelerin çoğunda su tahakkuk ve tahsilatı yapılmamış olsa da tahakkuk ve tahsilat için belirlenen tarifelerin Kanun'a uygun olması gerekmektedir.

Yukarıda belirtilen tüm nedenlerden dolayı söz konusu yerlerle ilgili su tarifesinin yeniden belirlenmesi ve buna ilişkin genel kurul kararının alınması, bahsi geçen yerlerde bulunan belde halkının kullandığı suyun bedelinin alınarak İdarenin daha fazla mali kaybının oluşmaması için gereken çalışmalara ivedilikle başlanması gerekmektedir.

BULGU 10: Su Tarifesinin Maliyetinin Altında Belirlenmesi

2022 yılına ilişkin su satış bedelinin toplam sistem maliyeti esas alınmadan maliyetinin altında belirlendiği anlaşılmıştır.

2560 Sayılı İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun'un "Tarife tespit esasları" başlıklı 23'üncü maddesinin ilk fıkrasında; Su satışı

tarifelerinin tespitinde, yönetim ve işletme giderleri ile amortismanları doğrudan gider yazılan (aktifleştirilmeyen) yenileme, ıslah ve tevsi masrafları ve bir kar oranı esas alınacağı belirtilmek suretiyle tarifelerin tespitinde maliyet hesabı yapılacağı ve bir kar oranı ilave edilerek nihai tarifeye ulaşılacağı hüküm altına alınmaktadır.

2022 yılında uygulanan tarifelerin belirlendiği dönemde esas alınan VASKİ Uygulama ve Tarifeler Yönetmeliği'nde de bu durum yinelenmiş ve ayrıntılı olarak açıklanmıştır. Yönetmelik'in 5' inci maddesinde tarifelerin tespitinde tüketileceği öngörülen ölçülebilir su satış miktarı üzerinden toplam sistem maliyetlerinin tarifelere yansıtılacağı, 10'uncu maddesinde su tarifesinin belirlenmesinde belirtilen maliyet unsurlarının ve yüzde 10 kar yönteminin esas alınacağı ifade edilmiştir.

Ancak hukuki olarak kayıt altına alındığı halde, 2022 ve önceki yıllarda tarifelerin belirlenmesine yönelik alınan tüm genel kurul kararları ve eki belgelerde 1 m3 suyun bedelinin belirlenmesinde içme suyunun kaynaktan aboneye ulaştırılincaya kadar katlanılan toplam sistem maliyetinin esas alınmadığı, geçmişten gelen su ücreti üzerine belli artışlar yapılmak suretiyle tarife belirlendiği fakat belirlenen bu artışın yeterli olmadığı, VASKİ Genel Müdürlüğünün kurulduğu günden beri tarifelerin maliyetinin altında belirlenmesi yanlış uygulamasına devam edildiği bu sebeple 2015 yılından bu yana 2017 yılı hariç, bütçe gelirlerinin bütçe giderlerini karşılayamadığı görülmüştür.

Dolayısıyla maliyetinin altında tarife belirlememesi ve tarifelerin, idarenin tüm birimleri ile birlikte maliyet esaslı hesaplamaların dikkatli bir şekilde yapılarak belirlenmesi gerekmektedir.

BULGU 11: Su ve Kanalizasyon Harcamalarına Katılma Paylarının Alınmasında Eksikliklerin Bulunması

VASKİ Genel Müdürlüğünce su ve kanalizasyon tesislerine yönelik yeni hat veya tadilat gibi harcamalarda bulunulmasına karşın bu tesislerin harcamalarına katılma paylarının yeni imalat ve yenileme çalışmasından istifade eden mülk sahiplerinden alınmadığı, sadece inşaat/şantiye aboneliği esnasında inşaat/şantiye abonelerinden alındığı görülmüştür.

Büyükşehir su ve kanalizasyon idareleri, tüzel kişiliği haiz yerel yönetim ve hizmet birimleri olup, yerel kamu hizmetlerini ifa ederler. Bu yönetimlerin kendilerinden beklenen hizmetleri ifa edebilmeleri için birtakım gelirlerinin bulunması gerekmektedir. Bir gayrimenkulün bulunduğu yerde su ve kanalizasyon tesislerinin, başka bir ifade ile alt yapının

bulunması gayrimenkullerin değerini arttırıcı nitelikte olduğundan bu hizmetler için yaptıkları harcamalara, bu hizmetten yararlanan kişilerin de katılması gerekmektedir. Bu maksatla 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu su ve kanalizasyon hizmetlerinden faydalanan mülk sahiplerinin, bu hizmetler için yapılan harcamalara katılımını düzenlemektedir.

Mezkur Kanununun 87'nci maddesinde su ve kanalizasyon idarelerince yeni kanalizasyon tesisi yapılması, mevcut tesislerin sıhhi ve fenni şartlara göre ıslah edilmesi hallerinde bunlardan faydalanan gayrimenkullerin sahiplerinden, kanalizasyon harcamalarına katılma payı alınacağı, payın hesabında iki ve daha fazla yol kenarında bulunan gayrimenkuller, hangi yoldaki kanalizasyona bağlanmış ise o yola ait kanalizasyon giderlerinin nazara alınacağı ifade edilmiştir.

88'inci maddesinde su ve kanalizasyon idarelerince yeni içme suyu şebeke tesisleri yapılması, mevcut şebeke tesislerinin tevsi ve ıslahı (Yenileme, Genişletme vb.) halinde, dağıtımın yapıldığı saha dahilindeki gayrimenkullerin sahiplerinden, su tesisleri harcamalarına katılma payı alınacağı birden fazla yol kenarında bulunan gayrimenkullere ait payın hesabında, bunların yalnız suya bağlandıkları yol üzerindeki uzunluklarının esas alınacağı ifade edilmiştir.

Payların hesaplanması, tahakkuk şekli, zamanı, ilanı ve tahsiline ilişkin açıklamalar Kanun'un 89'uncu, 90'ıncı, 91'inci, 92'nci ve 93'üncü maddelerinde yapılmıştır.

Ayrıca 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanununun Harcamalara Katılma Payları İle İlgili Hükümlerinin Uygulanmasına İlişkin Yönetmelikte su ve kanalizasyon harcamalarına katılma payı ile ilgili daha detaylı açıklamalar yapılmıştır. Yönetmeliğin 16'ncı maddesinde Harcamalara Katılma Payı bina ve arsalarda vergi değerinin % 2'sini geçmeyeceği, 21'inci maddesinde Harcamalara Katılma Payının hesaplanmasında, gayrimenkulün vergi değerinde tahakkuktan sonra meydana gelen değişikliklerin nazara alınmayacağı açıklanmıştır.

Su ve Kanalizasyon harcamalarına katılma payı yukarıdaki mevzuat gereği mülk sahiplerinden alınması gereken paylardır. Her ne kadar VASKİ Genel Müdürlüğü su ve kanalizasyon harcamalarına katılma paylarını alıyor ise de şantiye/İNŞAAT aboneliği esnasında alınan bu payların, idarece daha sonra yapılan yeni hatlardan, mevcut hattın yenileme ve ıslahından ayrı düşünülmesi gerekmektedir. Özetle su ve kanalizasyon harcamalarına katılma payları, hiç olmayan yere yeni bir hat yapıldığında veya var olan bir hattın yenilenmesi veya genişletilmesi hallerinde de alınmalıdır. Başka bir ifade ile fen ve sanat kurallarına uygun olarak iyi planlanmış su ve kanalizasyon hatlarının yapılması veya yenilenmesi durumlarında, daha

önce yapılan (eski) yatırımlar sebebiyle şantiye/inşaat aboneliği esnasında alınan harcamalara katılma paylarından ayrı olarak yukarıda belirtilen mevzuatın gösterdiği şekilde yeni yapılan bu hatların harcamalarına yeni yapılan veya yenilenen hatlardan istifade eden tüm mülk sahiplerinin de katılması gerekmektedir. Örneğin; bir caddede çok eskiden var olan bir içme suyu hattı olduğunu, bu hat sebebiyle caddedeki mülk sahiplerinden geçmiş yıllarda su harcamalarına katılma payı alındığını ve bu hattın ekonomik ömrünü tamamladığından artık yetersiz geldiğini, bu gerekçelerle daha sonra bu caddeye su ihtiyacını gidermek için yeni bir hat yapıldığını veya eski hattı büyütmek suretiyle yenileme yatırımları yapıldığı varsayalım. Bu durumda caddeye yeni yapılan veya yenilenen bu hat sebebiyle faydalanma esasına göre geçmiş yıllarda katılma payı alınmış olsa bile yeni yapılan bu harcamalara dağıtımın yapıldığı saha dahilindeki mülk sahiplerinin yeniden katılması gerekmektedir. Aksi halde yeni yapılan veya yenilenen hatların harcamalarına katılma paylarının yükü sadece yeni inşaat/şantiye abonelerine yüklenmiş olacaktır. Oysa bu hattan inşaat/şantiye aboneleriyle beraber, önceki yıllarda eski hat için katılma payını ödeyen ve mülk sahipliği devam eden kişiler de faydalanmaktadır. Dolayısıyla su ve kanalizasyon harcamalarına katılma payı sadece inşaat/şantiye abonelerinden değil tesislerden istifade eden tüm mülk sahiplerinden yeni bir tesis yapılması veya mevcut tesisin yenilenmesi gibi iki durumda da alınmalıdır.

İdarece 2021 yılında Van ilinin tüm ilçelerinde önemli su ve kanalizasyon tesisi yatırımları(103.879 metre) tamamlanarak vatandaşın istifadesine sunulmuştur. Ancak 2021 yılında 352 adet 2022 yılında ise 491 adet su ve kanalizasyon harcamalarına katılma payı işlemi yapılmıştır. Oysa, tamamlanarak vatandaşın istifadesine sunulan su ve kanalizasyon tesislerinden istifade eden mülk sahiplerinin sayısı harcamalara katılma payı hesaplanan işlem sayısından çok fazla olduğu anlaşılmıştır.

Sonuç olarak, harcamalara katılma paylarının kamu idaresince ilgili mevzuat hükümleri ve hizmetten faydalanma esası çerçevesinde, şekil şartlarına uygun şekilde, öngörülen zaman ve bedelle tahakkuk ve tahsilatının yapılması ve payların hesaplanmasında özellikle vatandaşın yaptığı inşaatın maliyeti değil, su ve atık su yatırımları için İdarece katlanılan maliyetin esas alınması gerekmektedir.

BULGU 12: VASKİ Haricinde Vidanjör ve Benzeri Hizmet Verenlerle İlgili Bilgi Sisteminin Olmaması

İl genelinde VASKİ bünyesi dışında vidanjör ya da vidanjör benzeri araç hizmeti verenlerle ilgili etkili bir çalışmanın yapılmadığı görülmüştür.

2560 sayılı İSKİ Kanunu'nun 2'nci maddesinde Bölge içindeki su kaynaklarının, deniz, göl, akarsu kıyılarının ve yeraltı sularının kullanılmış sularla ve endüstri artıkları ile kirletilmesini, bu kaynaklarda suların kaybına veya azalmasına yol açacak tesis kurulmasını ve bu tür faaliyetlerde bulunulmasını önlemek, bu konuda her türlü teknik, idari ve hukuki tedbiri almak su ve kanalizasyon idaresinin görev ve yetkileri arasında sayılmıştır.

Atıksu alt yapı tesislerinin korunmasını amaçlayan Van Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü Atıksuların Kanalizasyona Deşarj Yönetmeliği'nin "Tanımlar" başlıklı 3'üncü maddesinde; Vidanjör, vidanjör çalıştırıcısı ve vidanjör çalıştırma izin belgesinin tanımlamaları yapılmış, "İlkeler" başlıklı 4'üncü maddesinde atıksu kaynaklarının atıksularını, kanalizasyon sistemine bağlayabilmeleri veya vidanjör v.b. bir taşıma aracı ile taşıyarak, VASKİ atıksu arıtma tesislerine veya varsa VASKİ tarafından belirlenmiş doğrudan kanalizasyon sistemlerinin uygun noktalarına deşarj edebilmeleri için atıksuların; kanalizasyon sisteminin yapısına ve çalışmasına zarar verip engel olmaması, çalışan personel ve çevre halkı için sağlık yönünden risk oluşturmaması ve atıksu arıtma tesisinin çalışmasını ve verimini olumsuz yönde etkilememesi gibi belli şartlara sahip olması gerektiği belirtilerek kanalizasyon altyapı sistemlerinin zarar görmesi engellenmek istenmiştir. Yönetmeliğin 20'nci maddesinde VASKİ uygun gördüğü takdirde, görev ve sorumluluk alanında kalmak üzere, gerekli tedbir ve teminatı alarak, özel taşıma araçları (vidanjör) bulunan özel veya resmi kurum / kuruluşlara, vidanjör çalıştırma izni verebileceği, bu kurum veya kuruluşların, VASKİ'den alacakları izin belgesindeki şartlara uymak kaydı ile araçlarını çalıştırabileceği, VASKİ tarafından belirlenen çalışma süresi içerisinde, sebep olacakları her türlü zarar ve ziyandan sorumlu olacağı, atık su kaynaklarının, sızdırmaz özellikteki fosseptiklerde topladıkları atık sularını, VASKİ'ye ait veya VASKİ'den gerekli çalışma izin belgesi almış olan kurum veya kuruluşlara ait vidanjörler ile çektiirmek zorunda olduğu hükme bağlanmıştır.

Van ili sınırları içerisinde su ve kanalizasyon işlerinden 1. derecede sorumlu İdare VASKİ Genel Müdürlüğüdür. VASKİ Genel Müdürlüğünce il genelinde vidanjör ve benzeri araçlarla vidanjör hizmeti veren şahıslarla ilgili herhangi bir takibin, Van ilinde kaç adet çalışan vidanjör ve benzerinin varlığıyla ilgili çalışmanın, vidanjör izin belgesi verilmesi gibi işlemlerin yapılmadığı, bu durumun; VASKİ haricinde hizmet veren vidanjör ve benzerlerin tehlikeli atık suları, içme suyu havzalarına veya çevreye zarar verebilecek başka alanlara ve idarenin tesislerine ön arıtmadan geçmeden kesinlikle dökülmemesi gerekirken bu tesislere yasa dışı boşaltarak insan sağlığına, çevreye ve idare tesislerine olumsuz etki oluşturabileceği değerlendirilmiştir.

Kaldı ki 15.08.2022 - 18.09.2022 tarih aralığında nereden ve tam olarak ne zaman geldiği belli olmayan atık suyun İdareye ait Van merkez atık su arıtma tesisindeki biyolojik arıtma yapan yararlı bakterilerin ölümlerine sebep olduğu ayrıca tesiste istenmeyen bu ölü bakterilerin koku oluşturarak çevre halkına rahatsızlık verdiği, bunun yanında yine idareye ait Edremit ileri biyolojik atık su arıtma tesisinde 11.10.2022 tarihinde gece saatlerinde tesisin girişine yakın kanalizasyon bacasına, tespiti yapılamayan vidanjör vasıtası ile zift malzemesi döküldüğü, bu sebeple tesise gelen zift malzemesinin tesisin ön arıtma ünitelerini çalışamaz hale getirdiği ve biyolojik arıtma ünitelerini kaplayarak arıtma yapan yararlı bakterilerin ölümüne sebep olduğu, genel olarak işletme koşullarını bozarak zift temizleninceye kadar tesisin atıl duruma geldiği İdareden alınan verilerden görülmüştür.

Her ne kadar ilgili idarelerle ile koordineli çalışma ile sorun çözülmüş olsa da VASKİ bünyesi dışında vidanjör ve benzeri araçların takip sisteminin olmasıyla benzer olumsuz örneklerin önüne hızla geçilecek ve telafisi imkansız zararların engellenmesi sağlanmış olacaktır.

Sonuç olarak, İSKİ Kanunu ve İdarenin çıkarmış olduğu yönetmelikler gereği il genelinde faaliyette olan VASKİ bünyesi dışındaki tüm vidanjör ve benzeri araçların hangi bölgede görev yaptığı, kim tarafından çalıştırıldığı, plakaları, sızdırmazlık kontrolleri, izin belgesi ve atık suyun nereye deşarj edildiğini kontrol edebilecek bir takip sistemi bilgilerini de içeren bir vidanjör bilgi sisteminin oluşturulması gerekmektedir.

BULGU 13: Mevcut Altyapı Tesislerinin Tamamının Coğrafi Bilgi Sistemlerine Aktarılmaması

Van ilinde bulunan kısmen merkezde özellikle de diğer ilçelerde yer alan idareye ait içme suyu ve atık su alt yapı tesislerinin tamamının verileri coğrafi bilgi sistemlerine aktarılmadığı, bu alt yapı tesisleri verilerinin coğrafi bilgi sistemine aktarılması hususunun idarenin tüm birimlerince yeterince sahiplenilmediği görülmüştür.

20.03.2015 tarih ve 29301 sayılı resmi gazetede yayımlanan Ulusal Coğrafi Bilgi Sisteminin Kurulması Ve Yönetilmesi Hakkında Yönetmelik'in 8'inci maddesinde Kurum ve kuruluşların, üreticisi oldukları coğrafi verilerin, coğrafi veri setlerinin ve coğrafi veri servislerinin metaverisinin tam, güncel ve doğru olmasını sağlayacakları ifade edilmiştir.

Son dönemlerde dünya genelinde nüfus artışına bağlı olarak suya olan talebin artması, iklim değişikliklerinin su kaynaklarına etkisi vb. hususlar suyun kaynaktan aboneye kadar

iletim ve dağıtımının verimli bir şekilde yürütülmesini zorunlu kılmaktadır. Bu kapsamda gerek ulusal ölçekte gerekse yerel idareler ölçeğinde su kayıp, kaçaklarının etkin yönetimine ilişkin Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ile Tarım ve Orman Bakanlıkları tarafından yukarıda bir örneği belirtilen düzenlemeler yapılmıştır.

Altyapı tesislerinin tümünün coğrafi bilgi sistemlerine tam olarak aktarılmasının muhtelif bulgulara konu ettiğimiz su kayıp kaçaklarıyla mücadeleden ayrı düşünülemeyeceği açıktır. Su kayıp kaçaklarında en önemli husus; mevcut altyapıların sağlıklı bir şekilde tespit edilmesi ve hidrolik modellemelerinin yapılmasıdır. Bu kapsamda idarelerin mevcut altyapı sistemlerinin Coğrafi Bilgi Sistemleri ve Veri Tabanı yapısına işlenmesi son derece önem arz etmektedir.

Su Kanal İdareleri mevcut altyapılarını işletirken günaşırı bakım onarım faaliyetleri yürütmektedir. Mevcut altyapıların sağlıklı bir şekilde Coğrafi Bilgi Sistemine aktarılması, gerek bakım onarım faaliyetlerinin etkin ve ekonomik olarak yürütülmesine gerekse arıza vb. durumlarda etkin müdahale ile kesintisiz su temini ve atık su bertarafının sağlanmasına katkı sunmaktadır.

Mevcut altyapıların sağlıklı tespiti diğer altyapı kuruluşlarının da bakım onarım faaliyetleri ile ileriye yönelik yapacakları yatırımların hızlı ve etkin planlanmasına olanak sağlayacaktır. Örneğin; kent merkezinde (metropolde) yatırımcı kuruluşlar tarafından yapılacak büyük altyapı projelerinde (metro, köprülü kavşak, alt geçit vb.), VASKİ Genel Müdürlüğü'ne ait altyapıların deplase edilmesinde (içme suyu, atık su ve yağmur suyu) ve diğer altyapı yatırımlarını gerçekleştirilirken karşılaşılan sorunların çözülmesinde mevcut altyapının tespiti zaman, emek alan en önemli husus olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu gibi durumlarda mevcut altyapıların en ekonomik ve hızlı şekilde yenilenmesi, mevcut altyapılara ait Coğrafi Bilgi Sistemleri verilerinin bulunması ile mümkün olacaktır.

Yeni yapılacak içme suyu, atıksu ve yağmursuyu altyapı ile üstyapı tesislerinin planlanmasında, planlanacak olan tesislerin hidrolik hesaplarının hali hazırda işletilmekte olan tesislerin hidrolik hesaplarına etkilerinin belirlenmesi ve entegrasyonu önem teşkil etmektedir. Mevcut tesislerin Coğrafi Bilgi Sistemleri ortamına aktarılması bu etkileşimin daha hızlı ve etkin bir şekilde tespit edilmesine olanak sağlayacaktır. Bu sayede daha önce inşaa edilmiş olan yapılar ile yeni yapılacak yapıların bir bütün halinde değerlendirilmesi mümkün olacaktır.

İmalatı henüz gerçekleştirilmemiş altyapı ve üstyapı projelerinin Coğrafi Bilgi

Sistemlerine aktarılmasıyla da mükerrer projelerin önüne geçilecek olup, daha önceden yapılmış projelerin imalat aşamasına geçmeden önce revizeye gerek olup olmadığının analizi yapılabilecektir.

Son olarak, bilindiği üzere tüm Van mülki sınırları içerisinde İmar Kanununa uygun yapılacak tüm imar planlarında, yapılarda/tesislerde VASKİ Genel Müdürlüğünün görüşü ve altyapılarına ilişkin bilgilerin, izinlerin alınması gerekmektedir. Bu kapsamda yapılacak iş ve işlemlerin etkin olarak yürütmesinde sağlıklı Coğrafi Bilgi Sistemleri verilerinin olması ile iş ve işlemlerin etkin olarak yürütülmesine olanak sağlayacaktır.

BULGU 14: İçmesuyu İletim ve Dağıtım Sistemlerindeki Kayıp ve Kaçakların Azaltılmasına İlişkin Çalışmalara Başlanmaması ve Bu Sebepile Gelir Kaybı Yaşanması

Küresel ısınma ve onun etkisiyle ortaya çıkan iklim değişikliği ile birlikte son zamanlarda görülen kuraklık nedeniyle içmesuyu temin edilen kaynaklardaki su seviyelerinde ciddi azalmaların yaşanması gerçeği ve yakın gelecekte kesintisiz içmesuyu temininde sorunlarla karşılaşılacağı öngürüsüne rağmen içme suyu iletim ve dağıtım sistemindeki su kayıp kaçaklarıyla ilgili 31.12.2022 tarihi itibarıyla etkin çalışma yapılmadığı görülmüştür.

Gerek nüfus artışı gerekse de son dönemde yaşanan pandemi süreci nedeniyle suya olan talebin artması, iklim değişikliklerinin su kaynaklarına etkisi vb. hususlar suyun kaynaktan aboneye kadar iletim ve dağıtımının verimli bir şekilde yürütülmesini zorunlu kılmaktadır. Bu kapsamda gerek ulusal ölçekte gerekse yerel idareler ölçeğinde su kayıp, kaçaklarının etkin yönetimine ilişkin Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı ile Tarım ve Orman Bakanlıkları tarafından düzenlemeler yapılmıştır.

Tarım ve Orman Bakanlığı Su Yönetimi Genel Müdürlüğü tarafından “İçme Suyu Temin ve Dağıtım Sistemlerindeki Su Kayıplarının Kontrolü Yönetmeliği ve buna ilişkin Teknik Usuller Tebliği yayımlanmıştır. Mezkur yönetmelik çerçevesinde Büyükşehir ve il belediyeleri su kayıplarını 2023 yılına kadar en fazla %30, 2028 yılına kadar ise en fazla %25 düzeyine indirmekle yükümlüdürler.

İçme Suyu Temin ve Dağıtım Sistemlerindeki Su Kayıplarının Kontrolü Yönetmeliği Teknik Usuller Tebliği’ne göre; içme-kullanma suyu temin ve dağıtım sistemlerindeki idari ve fiziki su kayıplarının önlenmesi için, idari ve fiziki su kayıplarının ölçüme dayalı olarak belirlenmesini, şebekenin ve sistemin şartnamelere ve uygulama projelerine uygun olarak yapılmasını, kullanılan malzemelerin standartlara uygun olarak temin edilmesini, sistemde ana

basınç bölgesi ve alt bölgelerin oluşturulmasını, şebekede etkili bir basınç ve debi yönetimi ile optimum işletme şartlarının sağlanmasını, sistemin izlenmesini, kayıt altına alınmasını ve etkili bir su yönetim sistemini sağlamakla idarelerin yükümlü olduğu ifade edilmiştir

Bununla birlikte yine Su Yönetimi Genel Müdürlüğü tarafından tüm Su ve Kanalizasyon İdarelerine gönderilen 15.02.2021 tarih ve 51608 sayılı dağıtım yazıda Su ve Kanalizasyon İdarelerinin su kaynağından musluğa kadar su kayıplarının azaltılmasına ilişkin çalışmaları yapmaları gerektiği aksi takdirde su kayıplarını azaltmayan idarelerin yeni su kaynağı/kaynaklarının tahsislerine ilişkin taleplerin Bakanlığın ilgili idarelerince dikkate alınmayacağı belirtilmektedir.

Ayrıca, 6 Ekim 2021 tarihinde “İçme Suyu Sistemlerinde Su Kayıplarının Azaltılmasına Yönelik İş Termin Planı Genelgesi” yayımlanmıştır. Bu genelge ile konunun belediye başkanı seviyesinde sahiplenilmesi hedeflenmiştir.

Yukarıda belirtilen tüm nedenler esas alınarak Su kayıp kaçakları iki esas üzerine incelenmelidir. Birincisi ve en önemlisi; söz konusu kayıp kaçak oranı Bakanlık Su Yönetimi Genel Müdürlüğüne belirlenen seviyelere ve bu seviyenin de altına doğru verilerle indirilmediği sürece gelecekte içme ve kullanma suyu temini ve tahsisi ile ilgili problemlerle karşılaşılabilir olmasıdır. İkincisi ise, önemli mali kayıplar sebebiyle yatırımların finansmanı sorununun ve birçok maliyete katlandıktan sonra gerçekleşen kayıp kaçak sebebiyle suyun Van halkı tarafından daha uygun bedelle tüketilmesinin engellenmesi gibi istenmeyen sorunların ortaya çıkacak olmasıdır.

2020-2022 yıllarında bakanlığa bildirilen standart su dengesi formu verileri aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 10: Standart Su Denge Tablosu Verileri

Yıl	Sisteme Giren Su Miktarı (m ³ /yıl)	Gelir Getirmeyen Su Miktarı (m ³ /yıl)	Su Kayıpları (m ³ /yıl)	Su Kayıpları (%)
2020	84.321.078	43.622.658	40.402.248	47,91
2021	83.368.978	38.255.906	38.255.906	46
2022	83.368.978	41.180.653	35.457.410	42,53

VASKİ Genel Müdürlüğüne 2022 yılında Su Yönetimi Genel Müdürlüğüne bildirilen Standart Su Dengesi Tablosu incelendiğinde su kayıplarının 2022 yılında 35.457.410 m³ olduğu ve su kayıp oranının ise % 42 seviyelerinde olduğu görülmektedir. Başka bir anlatımla Van

merkezde konutlara verilen 1 m³ suyun bedelinin 2022 yılında ortalama 2 TL olduğu değerlendirildiğinde 35.457.410 m³ * 2 TL = 70.914.820 TL değerinde tahakkuk edilmeyen yıllık su kayıp ve kaçağı bulunmaktadır. Söz konusu kayıp kaçak oranının sıfırlanması, bu mümkün olmasa bile en düşük seviyeye getirilmesi 2022 yılı verilerine göre 35.457.410 m³ su varlığı tasarrufu, 70.914.820 TL finansal tasarruf edilmesini sağlayacaktır.

2022 yılı sonu itibarıyla su kaybı oranı % 42,53 olup, bu oran mevzuatın belirlediği oranın çok üzerindedir. Bu kapsamda Van ilinin uzun dönem içme suyu arz güvenliğinin sağlanabilmesi için İçme Suyu Temin ve Dağıtım Sistemlerindeki Su Kayıplarının Kontrolü Yönetmeliği Teknik Usuller Tebliği çerçevesinde İçme Suyu Temin ve Dağıtım Sistemlerindeki Su Kayıplarının Kontrolü Yönetmeliğinde belirtilenin de altında su kayıp oranının sağlanabilmesi için varolan çalışmaların daha da artırılarak yürütülmesi, bunun yanında su tasarrufuna yönelik bireysel olarak alınacak tedbirlere ilişkin hane halkı su kullanıcılarının bilinçlendirilmesi çok büyük önem arz etmektedir.

BULGU 15: Yağmur Sularının Uzaklaştırılması İle İlgili Herhangi Bir Yatırım Yapılmaması ve İl Genelinde Mevcut Olan Yağmursuyu Altyapı Bilgisinin İdarede Bulunmaması

İdare tarafından son 8 yılda yağmur sularının uzaklaştırılması amacıyla herhangi bir yatırım yapılmadığı, diğer kamu idarelerince yapılan yağmursuyu altyapı bilgisinin su ve atık su altyapı çalışması yürüten VASKİ Genel Müdürlüğünde bulunmadığı görülmüştür.

2560 sayılı İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun'un "Görev ve yetkiler" başlıklı 2'nci maddesinde; kullanılmış sular ile yağış sularının toplanması, yerleşim yerlerinden uzaklaştırılması ve zararsız bir biçimde boşaltma yerine ulaştırılması veya bu sulardan yeniden yararlanılması için abonelerden başlanarak bu suların toplanacakları veya bırakılacakları noktaya kadar her türlü tesisin etüt ve projesini yapmak veya yaptırmak; gerektiğinde bu projelere göre tesisleri kurmak ya da kurdurmak; kurulu olanları devralıp işletmek ve bunların bakım ve onarımını yapmak, yaptırmak ve gerekli yenilemelere girişmek, su ve kanalizasyon hizmetleri konusunda hizmet alanı içindeki belediyelere verilen görevleri yürütmek ve bu konulardaki yetkileri kullanmak İSKİ'nin görevi ve yetkisi olduğu,

"Yağmur sularının uzaklaştırılması" başlıklı 25'inci maddesinde yağmur sularının uzaklaştırılması ile ilgili tesislerin yapılması veya bu tip tesislerin işletilmesi, gerekli

harcamalar ilgili belediyelerce karşılanmak şartıyla İSKİ tarafından yerine getirileceği, bu tesislerin yapılması veya işletilmesine ilişkin harcamaların tarifelere dahil edilemeyeceği, Ek 5'inci maddesinde Bu Kanun'un diğer büyükşehir belediyelerinde de uygulanacağı belirtilmiştir.

Yağmur sularının uzaklaştırılması görev ve sorumluluğu Belediye Kanunu gereği tüm belediyelere verilmiş olması sebebiyle İSKİ Kanunu'nun 25'inci maddesinde büyükşehir olan illerde yağmursuyu uzaklaştırılmasına yönelik tesisler yapılması ve bu tesislerin işletilmesi görev ve yetkisi, yapılan harcamaların ilgili belediyelerce karşılanması şartıyla su ve kanalizasyon idarelerine ait olduğu hükme bağlanmıştır.

Van Büyükşehir Belediyesinin 18.07.2014 tarih ve 123 sayılı kararıyla 20 metrenin altında genişliğe sahip yollar ilçe belediyesinin, 20 metre ve üzerindeki yolların sorumluluğunun büyükşehir belediyesinde olduğu belirlenmiştir. Bu meclis kararı gereğince VASKİ tarafından yapılan yağmursuyu tesisi ve bu tesislerin işletilmesi ile ilgili harcamalar sorumluluk alanına göre ilçe belediyelerinden veya büyükşehir belediyesinden talep edilebilecektir.

Yukarıda belirtilen mevzuat hükümlerine rağmen VASKİ Genel Müdürlüğünün kurulduğu günden 2022 yılı sonuna kadar İdarece yağmur suyunun uzaklaştırılmasına yönelik herhangi bir yatırımın yapılmadığı, diğer idarelerce bu hizmetlere yönelik yapılan yağmursuyu alt yapısı bilgilerinin VASKİ bünyesinde bulunmadığı görülmüş olup, bu durumun yağmursuyu altyapısı bulunan mahalde İdarece yapılacak içme ve kullanma suyu ile atıksu hattına yönelik kazı çalışmalarında yeri tam olarak bilinmediğinden yağmursuyu hatlarına yönelik istenmeyen sorunların ortaya çıkabileceği, Yağmursuyu Toplama, Depolama ve Deşarj Sistemleri Hakkında Yönetmelik'in belirttiği şekliyle atıksu ve yağmur suyu hatlarının ayırık sistem yapılmaması ve bina çatısından gelen yağmursuyu ve yüzeysel sulara ait giderlerin atıksu parsel bacasına bağlanması başka bir ifade ile atıksu (kanalizasyon) hattına yağmur suyunun karışması durumlarının hızlıca önüne geçilemeyeceği dolayısıyla İdarece daha fazla atıksu arıtma maliyetine katlanılacağı, tüm bu hat ve tesislere yönelik çalışmaların su ve atıksudan sorumlu VASKİ Genel Müdürlüğünce tek elden yapılıp takip edilmesinin birçok sorunu da ortadan kaldıracağı değerlendirilmiştir.

İdarece verilen cevapta VASKİ Genel Müdürlüğünün ilgili belediyeler ile bu yönlü bir protokolünün bulunmadığı ve verilecek yağmur suyu hizmetine ilişkin herhangi bir bedel hesabı ve tahsili gerçekleştirmediği dolayısı ile anlaşmanın sağlanacağı tarihe kadar yağmur

sularının uzaklaştırılması ile ilgili tüm çalışmalar ilgili belediyelerin sorumluluğunda olduğu ifade edilmişse de büyükşehir olan illerde bu görev İSKİ Kanunu ile bedeli ilgili belediyelerden alınması şartıyla Su ve Kanalizasyon İdarelerine verilmiştir. Kanun koyucu burada su, atık su ve yağmur suyu alt yapı tesislerinin tek elden yürütülmesini ve bu hizmetlerin daha etkin sunulmasını sağlamayı amaçlamıştır. Dolayısıyla büyükşehirlerde İdarenin cevabında ifade ettiği gibi yağmur suyunun uzaklaştırılması görev ve sorumluluğu belediyelerde değil, bedeli ilgili belediyelerden alınmak şartıyla su idarelerindedir. Su ve kanalizasyon idarelerince yağmur suyunun uzaklaştırılmasıyla ilgili yatırımı/harcamayı yapılacak ve sonrasında bedeli ilgili belediyelerden talep edilecektir.

Sonuç olarak, yağmur suyunun uzaklaştırılmasıyla ilgili harcamaların yukarıda belirtilen değerlendirmeler dikkate alınarak VASKİ tarafından yapılması ve her bir belediyenin sorumluluk alanıyla ilgili tasniflerin yapılarak yapılan harcamaların ilgili belediyelerden tahsili yoluna gidilmesi ve diğer idarelerce yapılan tüm yağmursuyu alt yapı yatırımları bilgisinin alınarak VASKİ coğrafi bilgi sistemine işlenmesi gerekmektedir.

BULGU 16: Borçlanma Sınırının Aşılması

İdarenin borç stokunun, bütçe gelirlerinin yeniden değerlendirme oranıyla artırılması sonucu oluşan yasal sınırın üzerinde olduğu görülmüştür.

2560 sayılı İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun'un kredi ve borçlanmalara ilişkin 14'üncü maddesinde; bu idarelerin yurt içi kuruluşlardan, İller Bankasından, Maliye Bakanlığı'nın izniyle yurt dışı kuruluşlardan kredi ve borç alabileceği, aynı Kanun'un 6'ncı maddesinde; borçlanmalar hakkında karar alma yetkisinin, Genel Kurul (Büyükşehir Belediye Meclisi) tarafından Yönetim Kuruluna verileceği hüküm altına alınmaktadır.

5393 sayılı Belediye Kanunu'nun "Borçlanma" başlıklı 68'inci maddesinin 1'inci fıkrasının (d) ve (f) bentlerinde; *"d) Belediye ve bağlı kuruluşları ile bunların sermayesinin yüzde ellisinden fazlasına sahip oldukları şirketlerin, faiz dâhil iç ve dış borç stok tutarı, en son kesinleşmiş bütçe gelirleri toplamının 213 sayılı Vergi Usul Kanununa göre belirlenecek yeniden değerlendirme oranıyla artırılan miktarını aşamaz. Bu miktar büyükşehir belediyeleri için bir buçuk kat olarak uygulanır. f) Belediyelerin ileri teknoloji ve büyük tutarda maddi kaynak gerektiren alt yapı yatırımlarında Cumhurbaşkanınca kabul edilen projeleri için yapılacak borçlanmalar (d) bendindeki miktarın hesaplanmasında dikkate alınmaz. Dış kaynak gerektiren*

---

projelerde Hazine Müsteşarlığının görüşü alınır.” hükmüne yer verilmiştir.

İçişleri Bakanlığının “Borçlanmalar” konulu 21.02.2005 tarih ve 45201 sayılı genel yazısının dördüncü paragrafında; *“Borçlanma talebinde bulunan belediyeler toplam borç stoklarını hesaplamak veya tespit etmek amacıyla; Hazine Müsteşarlığı, Emekli Sandığı Genel Müdürlüğü, ilgili Sosyal Sigortalar Kurumu il müdürlüğü, İller Bankası Genel Müdürlüğü, ilgili vergi dairesi müdürlüğü ve ilgili TEDAŞ biriminden alacakları yapılandırılmış, kesinleşmiş veya diğer şekilde borç durumuna ilişkin belgelere göre gerekli hesaplamayı yaparak borçlanma talep dosyasına ekleyeceklerdir. Bu belgelere ilave olarak, belediyenin piyasaya ve personeline borcunun olup olmadığı, varsa borç miktarı belediye başkanı tarafından imzalanmak suretiyle ayrıca borçlanma talep dosyasına eklenecektir.”* denilmek suretiyle borç stokunun belirlenmesinde, İller Bankası kredileri, banka kredileri, dış krediler, Hazineye olan borçlar ve tüm bunların faizleri ile birlikte, vergi ve Sosyal Güvenlik Kurumu borçlarının ve piyasa borçlarının da (bütçe emanetleri) dikkate alınması gerektiği öngörülmüştür.

Bu haliyle, yukarıda sayılan kalemlerin toplanması suretiyle hesaplanan borç stoku, Belediyenin ya da bağlı idarelerinin kesinleşmiş bütçe gelirlerinin yeniden değerlendirme oranıyla arttırılan miktarını (büyükşehir belediyelerinde bu miktarın 1,5 katını) geçiyorsa belediyeler borçlanma yapamayacaktır.

2022 Yılı Bütçe Kanunu’nun 13’üncü maddesinin birinci fıkrasında da; *“(1) 22/2/2005 tarihli ve 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanununun 51’inci maddesinin birinci fıkrasının (f) bendi ile 3/7/2005 tarihli ve 5393 sayılı Belediye Kanununun 68’inci maddesinin birinci fıkrasının (f) bendi uyarınca il özel idareleri ve belediyelerin ileri teknoloji ve büyük tutarda maddi kaynak gerektiren altyapı yatırımlarında Cumhurbaşkanınca kabul edilen projeleri için yapılacak borçlanmalar, 5302 sayılı Kanunun 51’inci maddesinin birinci fıkrasının (d) bendi ile 5393 sayılı Kanunun 68’inci maddesinin birinci fıkrasının (d) bendi kapsamında hesaplanan faiz dâhil borç limitinin hesaplanmasına dâhil edilir. Ancak, il özel idareleri, belediyeler ve bunların bağlı kuruluşları ile sermayesinin yüzde 50’sinden fazlasına sahip oldukları şirketler tarafından Avrupa Birliği ile katılım öncesi mali iş birliği çerçevesinde desteklenen projelerin finansmanı için yapılan borçlanmalar, çok taraflı yatırım ve kalkınma bankaları ile yabancı devlet kuruluşlarından doğrudan veya İller Bankası Anonim Şirketi aracılığıyla yapılan borçlanmalar ile SUKAP kapsamında yürütülecek işler için İller Bankası Anonim Şirketinden yapılan borçlanmalarda söz konusu borç stoku limitine uyma şartı aranmaz.”* hükmü yer

almaktadır.

Buna göre, 5393 sayılı Kanun'un 68'inci maddesinin birinci fıkrasının (f) bendinde belirtilen borçlanmalar da, Bütçe Kanunu'nun 13'üncü maddesi hükmü uyarınca borçlanma limitinin hesaplanmasına dahil edilmiştir. Borç stoku limitine uyma şartı aranmayacak haller ise ayrıca belirtilmiştir.

Yapılan incelemede, Su ve Kanalizasyon İdaresinin borç stokunun 5393 sayılı Belediye Kanununda belirtilen sınırın üzerinde olduğu tespit edilmiştir. Şöyle ki; İdarenin en son kesinleşmiş bütçe gelirleri 2021 yılı gelir kesin hesabına göre 314.403.705,78 TL olup, 213 sayılı Vergi Usul Kanununa göre belirlenen yeniden değerlendirme oranı olan %36,20 oranı ile artırılması sonucu elde edilen rakam 428.217.847,27 TL'dir. Büyükşehir Belediyesi olan illerde, borçlanma limitine esas rakamın tespitinde bu tutar 1,5 kat olarak uygulanacağından, 428.217.847,27 TL'nin 1,5 kat artırılmış tutarı 642.326.770,90 TL olup, bu tutar idarenin 2022 yılı için borçlanabileceği miktarın üst sınırını belirlemektedir. İdarenin limit kapsamındaki borç stokunun 843.317.349,10 TL olduğu ve borçlanma sınırını 191.990.578,20 TL aştığı görülmüştür.

İdarece mevzuatın borçlanmaya yönelik belirlediği sınırlar içerisinde kalınarak borçlanma sınırına riayet edilmesi ve bu sınırın aşılması için gerekenin yapılması gerekmektedir.

Tablo 11: Borç Stokunun Hesabı Tablosu

Kısa ve Uzun Vadeli Hesap Kodu	Kısa ve Uzun Vadeli Hesap Adı	Kısa ve Uzun Vadeli Hesap Tutarı (TL)
300-400	Banka Kredileri Hesapları	398.416.620,39
303-403	Kamu İdarelerine Mali Borçlar Hesapları	342.958.320,37
320	Bütçe Emanetleri Hesabı	109.121.288,09
360	Ödenecek Vergi ve Fonlar Hesabı	43.189.279,79
361	Ödenecek Sosyal Güvenlik Kesintileri Hesabı	26.250.494,66
381-481		15.750.228,76
368-438	Vadesi Geçmiş Ertilenmiş veya Taksitlendirilmiş Vergi ve Diğer Yükümlülükler Hesapları	4.779.935,56
Toplam		940.466.367,61
Su, Kanalizasyon ve Altyapı Projesi (SUKAP)		(-)106.149.018,51

Kapsamındaki Krediler (Faiz Dahil)	
Limit Kapsamındaki Borç Stoku	843.317.349,10
Borçlanma Sınırı	642.326.770,90
Borçlanma Sınırı Aşılan Tutar	191.990.578,20

BULGU 17: İçme ve Kullanma Suyu İle Atıksu İçin Yapılan Harcamaların Tam Maliyet Esaslı Muhasebe Sistemine Göre Muhasebeleştirilmemesi

İçme ve kullanma suyu ile atıksu altyapı tesislerinin kurulması, bakımı, onarımı, işletilmesi sonrasında bu tesislerle ilgili olarak verilen tüm hizmetleri karşılayabilecek tam maliyet esaslı tarifelerin, tam maliyet esaslı muhasebe sistemi kurulmaması sebebiyle sağlıklı belirlenemediği görülmüştür.

2560 sayılı İSKİ Kanunu'nun 23'üncü maddesinde su satışı, kanalizasyon tesisi bulunan yerlerdeki kullanılmış suların uzaklaştırılması, septik çukurların boşaltılması giderleri için ayrı tarifelerin yapılması gerektiği, bu tarifelerin tespitinde, yönetim ve işletme giderleri ile amortismanları, yenileme, ıslah ve tevsi masrafları ve bir kar oranının esas alınacağı belirtilmiştir. Fakat bu belirlemenin doğru biçimde yapılabilmesi için İdarece içme ve kullanma suyu ile atıksu harcamaları (maliyetleri) ayrımının çok net bir şekilde ortaya konulması gerekmektedir.

Bilindiği üzere yerel idarelerde olduğu gibi VASKİ Genel Müdürlüğüne yapılan iş ve işlemlerin muhasebeleştirilmesi İçişleri Bakanlığının çıkardığı 27.05.2016 tarih ve 29724 Mükerrer sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Mahalli İdareler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği esas alınarak yapılmaktadır. Ancak Muhasebe Yönetmeliğinde kurumsal sınıflandırma ve kodları Muhasebe Yönetmeliğine tâbi tüm kurum ve kuruluşlar için genel olarak tanımlanmıştır. Su ve kanalizasyon idarelerinin maliyetlerin hesaplanması açısından Muhasebe Yönetmeliğindeki kurumsal sınıflandırma yeterli olmamaktadır. Devlet seviyesinde konsolidasyonu amaçlayan Muhasebe Yönetmeliğindeki kurumsal sınıflandırmaya ek olarak, VASKİ'nin mevcut organizasyon şemasındaki organizasyon birimlerini esas alan bir muhasebeleştirme sistemi ile birlikte, verilen hizmetlerin maliyetlerinin yatırım, işletme vb. açılardan sınıflandırılması, içmesuyu ve atıksu tarifelerinin sağlıklı bir şekilde belirlenebilmesi sağlanabilecektir. Örneğin bu kapsamda yapılan bir muhasebeleştirme sisteminde maliyetler; su temin etme maliyetleri (su üretim, su arıtma, su iletim vb.), kanalizasyon ve atıksu maliyetleri (atıksu toplama ve tasfiye, atıksu arıtma, paket atıksu arıtma vb.) şeklinde ayrıştırılacak, bu durum içmesuyu ve atıksu tarifelerinin Tam Maliyet Esaslı belirlenebilmesine olanak

sağlayacaktır.

Bu kapsamda, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından, Su ve Kanalizasyon İdarelerinin, tam maliyet esaslı tarifelerin belirlenmesinde uyulacak usul ve esasların belirlendiği “Atıksu Altyapı ve Evsel Katı Atık Bertaraf Tesisleri Tarifelerinin Belirlenmesinde Uyulacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik” 27.10.2010 tarih ve 27742 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır. Bununla birlikte yine Yönetmelik’in esaslarına uygun tarifelerin ve ücretlerin hazırlanmasında kullanılacak olan yöntem ve hesaplamalar içinde Atıksu Tarifelerinin Belirlenmesine Yönelik Kılavuz yayımlanmıştır. Anılan Yönetmelik ve Kılavuzda tam maliyet esaslı muhasebeleştirme ve tam maliyet esaslı tarifelere ilişkin detaylı açıklamalar yapılmıştır.

Atıksu Altyapı ve Evsel Katı Atık Bertaraf Tesisleri Tarifelerinin Belirlenmesinde Uyulacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik’in “Muhasebeleştirme Prensipleri” başlıklı 21’inci maddesinde içme ve kullanma suyu ile atıksudan sorumlu idarelerin, kendilerince tahsil edilen ücretlerin ilgili hizmetlerde kullanılmasını sağlayacak şekilde tam maliyet esaslı muhasebe sistemini kurması, “Uyum Süreci” başlıklı geçici 1’inci maddesinde de bahse konu yönetmeliğe 31.12.2023 tarihine kadar uyum sağlaması gerektiği hükme bağlanmıştır.

Bununla birlikte 22.10.2021 tarihinde Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından yayımlanan I. Su Şurası Sonuç Bildirgesinde de “*sürdürülebilir su hizmetleri sağlanabilmesi amacıyla 2023 yılından itibaren tam maliyet esaslı su ve atık su fiyatlandırması ile ilgili çalışmalara başlanacağı*” kararı alınmıştır.

Her ne kadar idarece, İSKİ Kanunu’nun 23’üncü maddesi ve VASKİ Abone Hizmetleri ve Tarifeler Yönetmeliği hükümlerine göre tarife belirlendiği, Mahalli İdareler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği’ne göre muhasebe kaydı yapıldığı belirtilmiş olsa da; Atıksu Altyapı ve Evsel Katı Atık Bertaraf Tesisleri Tarifelerinin Belirlenmesinde Uyulacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik hükümlerine göre tam maliyet esaslı muhase sistemi kurulmadan tarifelerin sağlıklı belirlenebilme imkanı sınırlıdır.

Bu kapsamda yukarıda yer alan gerek Yönetmelik gerekse de Su Şurası Sonuç Bildirgesi hükümleri çerçevesinde, sürdürülebilir içme suyu ve atık su hizmetlerinin, sistem maliyetlerinin tarifelere yansıtılması, kirleten öder ilkesine göre tarifelerinin belirlenebilmesi ve bu hizmetlerden tahsil edilen ücretlerin yine ilgili hizmetler dışında kullanılmaması ilkeleri çerçevesinde hizmetlerin yönetilmesi, su ve kanalizasyon hizmetlerinin gerçek maliyetlerinin

hesaplanabilmesi için içme ve kullanma suyu ile atık sudan sorumlu idare olan VASKİ Genel Müdürlüğünce gerekli çalışmaların yapılması ve tam maliyet esaslı muhasebe sisteminin kurulması önem arz etmektedir.

İçme ve kullanma suyu ile atıksu altyapı tesislerinin kurulması, bakımı, onarımı, işletilmesi sonrasında bu tesislerle ilgili olarak verilen tüm hizmetleri karşılayabilecek tam maliyet esaslı tarifelerin, tam maliyet esaslı muhasebe sistemi kurulmaması sebebiyle sağlıklı belirlenemediği görülmüştür.

2560 sayılı İSKİ Kanunu'nun 23'üncü maddesinde su satışı, kanalizasyon tesisi bulunan yerlerdeki kullanılmış suların uzaklaştırılması, septik çukurların boşaltılması giderleri için ayrı tarifelerin yapılması gerektiği, bu tarifelerin tespitinde, yönetim ve işletme giderleri ile amortismanları, yenileme, ıslah ve tevsi masrafları ve bir kar oranının esas alınacağı belirtilmiştir. Fakat bu belirlemenin doğru biçimde yapılabilmesi için İdarece içme ve kullanma suyu ile atıksu harcamaları (maliyetleri) ayrımının çok net bir şekilde ortaya konulması gerekmektedir.

Bilindiği üzere yerel idarelerde olduğu gibi VASKİ Genel Müdürlüğünce yapılan iş ve işlemlerin muhasebeleştirilmesi İçişleri Bakanlığının çıkardığı 27.05.2016 tarih ve 29724 Mükerrer sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Mahalli İdareler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği esas alınarak yapılmaktadır. Ancak Muhasebe Yönetmeliğinde kurumsal sınıflandırma ve kodları Muhasebe Yönetmeliğine tâbi tüm kurum ve kuruluşlar için genel olarak tanımlanmıştır. Su ve kanalizasyon idarelerinin maliyetlerin hesaplanması açısından Muhasebe Yönetmeliğindeki kurumsal sınıflandırma yeterli olmamaktadır. Devlet seviyesinde konsolidasyonu amaçlayan Muhasebe Yönetmeliğindeki kurumsal sınıflandırmaya ek olarak, VASKİ'nin mevcut organizasyon şemasındaki organizasyon birimlerini esas alan bir muhasebeleştirme sistemi ile birlikte, verilen hizmetlerin maliyetlerinin yatırım, işletme vb. açılardan sınıflandırılması, içmesuyu ve atıksu tarifelerinin sağlıklı bir şekilde belirlenebilmesi sağlanabilecektir. Örneğin bu kapsamda yapılan bir muhasebeleştirme sisteminde maliyetler; su temin etme maliyetleri (su üretim, su arıtma, su iletim vb.), kanalizasyon ve atıksu maliyetleri (atıksu toplama ve tasfiye, atıksu arıtma, paket atıksu arıtma vb.) şeklinde ayrıştırılacak, bu durum içmesuyu ve atıksu tarifelerinin Tam Maliyet Esaslı belirlenebilmesine olanak sağlayacaktır.

Bu kapsamda, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından, Su ve Kanalizasyon İdarelerinin, tam maliyet esaslı tarifelerin belirlenmesinde uyulacak usul ve esasların

belirlendiği “Atıksu Altyapı ve Evsel Katı Atık Bertaraf Tesisleri Tarifelerinin Belirlenmesinde Uyulacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik” 27.10.2010 tarih ve 27742 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanmıştır. Bununla birlikte yine Yönetmelik’in esaslarına uygun tarifelerin ve ücretlerin hazırlanmasında kullanılacak olan yöntem ve hesaplamalar içinde Atıksu Tarifelerinin Belirlenmesine Yönelik Kılavuz yayımlanmıştır. Anılan Yönetmelik ve Kılavuzda tam maliyet esaslı muhasebeleştirme ve tam maliyet esaslı tarifelere ilişkin detaylı açıklamalar yapılmıştır.

Atıksu Altyapı ve Evsel Katı Atık Bertaraf Tesisleri Tarifelerinin Belirlenmesinde Uyulacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik’in “Muhasebeleştirme Prensipleri” başlıklı 21’inci maddesinde içme ve kullanma suyu ile atıksudan sorumlu idarelerin, kendilerince tahsil edilen ücretlerin ilgili hizmetlerde kullanılmasını sağlayacak şekilde tam maliyet esaslı muhasebe sistemini kurması, “Uyum Süreci” başlıklı geçici 1’inci maddesinde de bahse konu yönetmeliğe 31.12.2023 tarihine kadar uyum sağlaması gerektiği hükme bağlanmıştır.

Bununla birlikte 22.10.2021 tarihinde Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından yayımlanan I. Su Şurası Sonuç Bildirgesinde de “*sürdürülebilir su hizmetleri sağlanabilmesi amacıyla 2023 yılından itibaren tam maliyet esaslı su ve atık su fiyatlandırması ile ilgili çalışmalara başlanacağı*” kararı alınmıştır.

Her ne kadar idarece, İSKİ Kanunu’nun 23’üncü maddesi ve VASKİ Abone Hizmetleri ve Tarifeler Yönetmeliği hükümlerine göre tarife belirlendiği, Mahalli İdareler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği’ne göre muhasebe kaydı yapıldığı belirtilmiş olsa da; Atıksu Altyapı ve Evsel Katı Atık Bertaraf Tesisleri Tarifelerinin Belirlenmesinde Uyulacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik hükümlerine göre tam maliyet esaslı muhase sistemi kurulmadan tarifelerin sağlıklı belirlenebilme imkanı sınırlıdır.

Bu kapsamda yukarıda yer alan gerek Yönetmelik gerekse de Su Şurası Sonuç Bildirgesi hükümleri çerçevesinde, sürdürülebilir içme suyu ve atık su hizmetlerinin, sistem maliyetlerinin tarifelere yansıtılması, kirleten öder ilkesine göre tarifelerinin belirlenebilmesi ve bu hizmetlerden tahsil edilen ücretlerin yine ilgili hizmetler dışında kullanılmaması ilkeleri çerçevesinde hizmetlerin yönetilmesi, su ve kanalizasyon hizmetlerinin gerçek maliyetlerinin hesaplanabilmesi için içme ve kullanma suyu ile atık sudan sorumlu idare olan VASKİ Genel Müdürlüğüne gerekli çalışmaların yapılması ve tam maliyet esaslı muhasebe sisteminin kurulması önem arz etmektedir.

T.C. SAYIşTAY BAşKANLIğI
06520 Balgat / ANKARA
Tel: 0 312 295 30 00; Faks: 0 312 295 48 00
e-posta: sayistay@sayistay.gov.tr
<https://www.sayistay.gov.tr>

8. EKLER**EK-1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU**

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	Yıl/Yıllar	İdare Tarafından Yapılan İşlem	Açıklama
Su Kayıplarının Önlenmesine İlişkin Tebliğ'de Belirtilen Bazı Hususların Yerine Getirilmemesi	2021	Yerine Getirilmedi	Bulgu konusu farklı bir biçimde ele alınarak tekrar rapora alınmış olup, "VASKİ İçmesuyu İletim ve Dağıtım Sistemlerindeki Gelir Getirmeyen Su Miktarının Azaltılmasına İlişkin Çalışmalara Başlanmaması ve Bu Sebep ile Gelir Kaybı Yaşanması" başlığı ile bulguya raporun "Diğer Bulgular" bölümünün 14'üncü sırasında yer verilmiştir.
Borçlanma Sınırının Aşılması	2021	Yerine Getirilmedi	İdarenin borç stokunun, bütçe gelirlerinin yeniden değerlendirme oranıyla artırılması sonucu oluşan yasal sınırın üzerinde olduğu görülmüştür. Yapılan incelemede, Su ve Kanalizasyon İdaresinin borç stokunun 5393 sayılı Belediye Kanununda belirtilen sınırın üzerinde olduğu tespit edilmiştir. Şöyle ki; İdarenin en son kesinleşmiş bütçe gelirleri 2021 yılı gelir kesin hesabına göre

			<p>314.403.705,78 TL olup, 213 sayılı Vergi Usul Kanununa göre belirlenen yeniden değerlendirme oranı olan %36,20 oranı ile artırılması sonucu elde edilen rakam 428.217.847,27 TL'dir. Büyükşehir Belediyesi olan illerde, borçlanma limitine esas rakamın tespitinde bu tutar 1,5 kat olarak uygulanacağından, 428.217.847,27 TL'nin 1,5 kat artırılmış tutarı 642.326.770,90 TL olup, bu tutar idarenin 2022 yılı için borçlanabileceği miktarın üst sınırını belirlemektedir. İdarenin limit kapsamındaki borç stokunun 843.317.349,10 TL olduğu ve borçlanma sınırını 191.990.578,20 TL aştığı görülmüştür. Önceki yıl ile aynı mahiyetteki bulguya "Borçlanma Sınırının Aşılması" başlığı ile raporun "Diğer Bulgular" bölümünün 16'ncı sırasında yer verilmiştir.</p>
--	--	--	--